

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Кафедра правознавства

Г.В. Лаврик, О.О.Кульчій

**ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

**для здобувачів вищої освіти
освітньо-професійної програми «Право»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 Право
галузі знань 08 Право**

**Полтава
ПУЕТ
2022**

Автори:

Г.В. Лаврик, д.ю.н., професор, завідувач (начальник) кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;

О.О. Кульчій, к.ю. н., доцент, доцент кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Рекомендовано до використання в освітньому процесі ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» на засіданні кафедри правознавства від 29 серпня 2022 року, протокол № 1.

Г.В. Лаврик, О.О. Кульчій

Програма атестаційного екзамену для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право. – Полтава: ПУЕТ, 2022. – 129 с.

Відповідальні за зміст навчально-методичного видання автори, рецензенти та завідувач кафедри правознавства **Лаврик Г.В.**

Повне чи часткове відтворення, тиражування, передрук та розповсюдження даного видання без дозволу ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» **ЗАБОРОНЕНО**

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2022

ВСТУП

Програма атестаційного екзамену укладена відповідно до освітньо-професійної програми Право, розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 р. № 643.

Предметом атестаційного екзамену є система знань про право як соціальне явище та особливості його застосування, що ґрунтуються на правових цінностях та принципах, в основі яких перебуває людська гідність та верховенство права.

Метою атестаційного екзамену є визначення рівня підготовленості випускника до належного виконання професійних завдань, пов'язаних з набуттям здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правотворчості і правозастосування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Підготовка та складання атестаційного екзамену дозволяє студентам узагальнити та систематизувати знання, здобуті під час навчання, і довести свою готовність самостійно виконувати професійні завдання, пов'язані з вирішенням складних задач і проблем у сфері права.

Програма атестаційного екзамену орієнтована на надання методичної допомоги студентам-випускникам у підготовці до неї. Програма атестаційного екзамену відповідає змістовній тематиці комплексу дисциплін:

1. *Конституційне право України. Конституційна юрисдикція.*
2. *Адміністративне право. Адміністративна процедура.*
3. *Адміністративне процесуальне право.*
4. *Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини.*
5. *Цивільне право України. Спадкове право. Право інтелектуальної власності.*
6. *Цивільне-процесуальне право України.*
7. *Трудове право України.*
8. *Міжнародне приватне право України.*

9. *Кримінальне право України.*

10. *Кримінальне процесуальне право України.*

11. *Міжнародне кримінальне право, включаючи міжнародне співробітництво у сфері запобігання злочинності.*

12. *Загальні етичні вимоги правничої професії. Професійна етика юриста.*

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 04. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 07. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 09. Здатність працювати в міжнародному контексті.

спеціальні (фахові, предметні):

СК 01. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.

СК 02. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.

СК 03. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.

СК 04. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК 05. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК 06. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК 07. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні.

СК 08. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК 09. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності.

СК 10. Здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування.

СК 11. Здатність критично оцінювати ефективність представництва і захисту прав, свобод та інтересів клієнтів.

СК 12. Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника.

СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

ДСК 16. Здатність аналізувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виявляти причини їх настання та можливі наслідки, усвідомлюючи свій професійний обов'язок і соціальну значущість.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

РН 01. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН 02. Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами.

РН 03. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН 06. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН 07. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН 08. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для прове-

дення наукових досліджень та практичної діяльності.

РН 09. Генерувати нові ідеї та використовувати сучасні технології у наданні правничих послуг.

РН 10. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції.

РН 12. Проводити порівняльно-правовий аналіз окремих інститутів права різних правових систем, враховуючи взаємозв'язок правової системи України з правовими системами Ради Європи та Європейського Союзу.

РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

РН 15. Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування.

РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини.

РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.

ДРН 18. Вміти ідентифікувати сучасні виклики і загрози для людини і суспільства, виконувати обов'язки щодо їх нівелювання та усунення з урахуванням етичних норм і принципів професійної діяльності.

Атестаційний екзамен є **обов'язковим**

Форма підсумкової атестації: Для допуску до атестації здобувачів за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту проводиться атестаційний екзамен.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ

1.1. Зміст та значення принципів Конституції України за офіційною конституційною доктриною

Поняття, сутність та зміст конституційного ладу України та його ознаки. Державний лад України. Суспільний лад України. Закріплення конституційного ладу та виключного права визначати і змінювати його в Конституції України.

Загальні засади конституційного ладу України. Принцип гуманізму. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Пріоритет прав і свобод людини.

Конституційне закріплення форми територіального (державного) устрою, форми правління як складових форми Української держави. Україна – унітарна держава. Поняття та ознаки унітарної держави. Україна – республіка. Поняття та ознаки республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Формування демократичного політичного (державного) режиму в Україні. Визнання України національною, світською державою.

Конституційна характеристика України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Верховенство, самостійність, повнота і неподільність влади Української держави на всій її території та незалежність і рівноправність у відносинах з іншими державами. Конституційні обмеження влади Української держави. Принцип територіальної цілісності.

Демократична держава. Конституційне закріплення ознак України як демократичної держави. Визнання та гарантування місцевого самоврядування в Україні.

Сучасна концепція соціальної держави. Конституційне закріплення ознак та основних завдань України як соціальної держави. Здійснення Українською державою в особі органів державної влади та місцевого самоврядування від імені Українського народу права власника на природні ресурси, забезпечення захисту прав усіх суб'єктів власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки. Конституційне регулювання питань

перебування під особливою охороною землі як основного національного багатства. Гарантування Конституцією України права власності на землю.

Правова держава. Сутність правової державності. Конституційне закріплення ознак України як правової держави. Здійснення державної влади в Україні на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Принцип верховенства права – найважливіша ознака правової держави. Верховенство Конституції України стосовно законів, інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів. Конституційні засади правового порядку в Україні.

Конституція України про обов'язки та найважливіші функції держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок Української держави. Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу – конституційний обов'язок держави. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки – найважливіші функції держави, справа всього Українського народу. Здійснення Українською державою зовнішньополітичної діяльності.

Конституційні засади функціонування духовної та національно-культурної сфер суспільного життя. Визначення статусу української мови як державної. Забезпечення державою всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. Гарантування Конституцією України вільного розвитку, використання й захисту російської та інших мов національних меншин України. Закріплення в Конституції України обов'язку держави сприяти консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України, а також обов'язку держави піклуватися про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Конституційне закріплення державної символіки в Україні.

Закріплення в Конституції України положення про те, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної,

економічної та ідеологічної багатоманітності. Розвиток та функціонування громадянського суспільства в Україні та його інститутів. Громадські об'єднання та їх види. Принципи організації та діяльності громадських об'єднань. Способи легалізації громадських об'єднань. Політичні партії та їх конституційно-правовий статус. Порядок створення політичних партій. Принципи діяльності політичних партій. Заборона політичних партій.

Захист конституційного ладу в Україні. Конституційне регулювання питань, пов'язаних із встановленням порядку внесення змін до розділу Конституції України, в якому визначаються загальні засади конституційного ладу.

1.2. Провадження у Конституційному Суді України

Звернення до Конституційного Суду України. Форми звернення до Конституційного Суду України. Конституційне подання. Конституційне звернення. Конституційна скарга. Критерії прийнятності звернень. Суб'єкти права на звернення до Конституційного Суду України. Суб'єкт права на конституційне подання. Суб'єкт права на конституційне звернення. Суб'єкт права на конституційну скаргу.

Стадії провадження в Конституційному Суді України. Види проваджень. Відкриття конституційного провадження. Підстави відмови у відкритті конституційного провадження. Підготовка справи до розгляду Конституційним Судом України. Форми розгляду справ Конституційним Судом України. Учасники конституційного провадження, їх права і обов'язки. Процедура розгляду конституційного подання, звернення, конституційної скарги та ухвалення рішень, надання висновків і прийняття інших актів Конституційним Судом України. Провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (її окремих положень) за конституційною скаргою. Провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Окрема думка судді Конституційного Суду України.

Юридична сила рішень та висновків Конституційного Суду України. Остаточність, обов'язковість і неоскаржуваність рішень та висновків Конституційного Суду України як гарантія їх виконання. Порядок застосування рішень та висновків Консти-

туційного Суду України судами системи судоустрою України. Перегляд актів Конституційного Суду України.

Юридичні позиції Конституційного Суду України: поняття, види, юридична сила. Вплив юридичних позицій Конституційного Суду України на правотворчу та правозастосовчу діяльність в Україні. Перегляд Конституційним Судом України своїх юридичних позицій.

1.3. Конституційний Суд України в механізмі захисту прав людини. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо охорони і захисту цінностей конституційного ладу, функціонування органів публічної влади

Юридичні позиції Конституційного Суду України сформульовані у рішеннях за справами, пов'язаними із реалізацією та захистом прав людини (щодо конституційного принципу рівності; щодо особистих прав людини (на життя, на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, на доступ до інформації, на свободу думки і слова, недоторканність особистого і сімейного життя); щодо політичних прав громадян України (право на об'єднання, право брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; на мирні зібрання); щодо реалізації соціально-економічних прав; щодо конституційних гарантій прав людини).

Права юридичних осіб в позиціях Конституційного Суду України.

Юридичні позиції Конституційного Суду України сформульовані у рішеннях за справами, пов'язаними з гарантуванням та захистом конституційного ладу України (щодо верховенства права, демократичного характеру держави, принципу пріоритету прав людини, гарантування народного суверенітету; щодо референдуму та виборів, поділу державної влади, її правового обмеження; щодо державної мовної політики) та внесенням змін до Конституції України.

Правові позиції Конституційного Суду сформульовані у рішеннях за справами, пов'язаними з організацією та функціонуванням органів державної влади в Україні (справи про регламент Верховної Ради України; дострокове припинення повноважень Верховної Ради України; компетенцію Верховної Ради

України; законодавчий процес; порядок голосування на пленарних засіданнях; правові акти Верховної Ради України; правовий статус комітетів та фракцій Верховної Ради України; статус народного депутата України; дату виборів, строк перебування на посту, повноваження та правові акти Президента України (зокрема, у сфері взаємодії з Верховною Радою України; із виконавчою владою; із судовою владою; щодо проголошення всеукраїнського референдуму; керівництва зовнішньополітичною діяльністю; керівництва у сферах національної безпеки і оборони); формування Кабінету Міністрів України; повноваження Кабінету Міністрів України; статус члена Кабінету Міністрів України; відповідальність уряду; статус центральних та місцевих органів виконавчої влади; підсудність і підвідомчість питань органам судової влади; незалежність і недоторканність суддів; порядок оскарження судових рішень; статус Вищої Ради правосуддя; статус прокуратури) та місцевого самоврядування (справи про принцип матеріально-фінансової самостійності, про право територіальних громад на об'єднання, про статус районних у містах рад, про систему виконавчих органів місцевих рад, про статус сільського, селищного, міського голови, старости, про особливості організації влади в містах Києві та Севастополі).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72 /1. – Ст. 2598 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року 2136 – VIII // Офіційний вісник України. – 2017. – № 63. – Ст. 1912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

3. Про стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>

4. Конституційне право України: підручник / [Т. М. Слiнько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т. М. Слiнько. – Харків: Право, 2020. – 592 с.

5. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посiб. К.: Юрінком Інтер, 2021. – 556 с.

6. Селіванов А. О. **Конституційний судовий процес (схеми нормативно-правової логістики)**: додаток до наук.-метод. посiб. "Конституційне правосуддя в Україні" / А. О. Селіванов. – Київ : Логос, 2021. – 45 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/selivanov_shem_2021_2.pdf

2. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА.

2.1. Публічна служба. Державна служба та служба в органах місцевого самоврядування.

Публічна служба та публічні службовці. Поняття та сутність публічної служби. Ознаки публічної служби. Види публічної служби. Правовий статус публічних службовців. Права та обов'язки публічних службовців. Обмеження щодо діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також осіб, які прирівнюються до них для цілей Закону України «Про запобігання корупції». Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження спільної роботи близьких осіб. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Правила етичної поведінки публічних службовців. Фінансовий контроль щодо публічних службовців.

Поняття, ознаки державної служби, її завдання, принципи та види. Поняття державного службовця. Посада державної служби. Класифікація посад державної служби. Категорії посад державної служби. Ранги державних службовців. Адміністративно-правовий статус державних службовців. Адміністративна правоздатність і адміністративна дієздатність державних службовців. Права державних службовців у сфері публічного управління. Адміністративно-правові обов'язки державних службовців, види і характеристика обмежень щодо державних службовців. Відсторонення державного службовця від виконання повноважень за посадою. Проходження державної служби. Службова кар'єра. Підстави припинення державної служби. Відставка державного службовця. Управління державною службою.

Поняття служби в органах місцевого самоврядування, її завдання і принципи. Адміністративно-правовий статус посадових осіб/службовців місцевого самоврядування. Порядок прийняття на службу в органи місцевого самоврядування. Класифікація категорій посад в органах місцевого самоврядування. Ранги посадових осіб органів місцевого самоврядування. Формування кадрового резерву. Порядок проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування. Підстави припинення служби в органах місцевого самоврядування.

2.2.. Інструменти публічного адміністрування

Поняття, значення та ознаки нормативних (нормативно-правових) актів публічного управління. Класифікація нормативних актів публічного управління. Вимоги до нормативних актів публічного управління та наслідки недотримання таких вимог. Дефектні нормативні акти. Нікчемні нормативні акти. Заперечні нормативні акти.

Поняття, значення та ознаки адміністративних (індивідуальних) актів публічного управління. Класифікація адміністративних актів публічного управління. Порядок (процедура) прийняття адміністративних актів. Поняття, стадії процедури прийняття адміністративних актів. Види та зміст стадій процедури прийняття адміністративного акта. Етапи, процедурні дії, процедурні рішення. Суб'єктний склад процедури прийняття адміністративних актів. Вимоги до процедури прийняття адміністративних актів. Прийняття акта на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Використання повноваження з метою, з якою це повноваження надано. Обґрунтованість адміністративного акта. Безсторонність (неупередженість). Добросовісність і розсудливість. Рівність перед законом. Пропорційність. Урахування права особи на участь у процесі прийняття рішення. Право особи бути вислуханою. Право на доступ до матеріалів справи. Право особи на допомогу та представництво. Своєчасність прийняття адміністративного акта. Закон України «Про звернення» і процедура видання адміністративного акта. Чинність адміністративного акта. Способи доведення адміністративного акта до адресата.. Дія адміністративного акта у часі. Виконання адміністративного акта. Закінчення строку дії адміністративного акта. Дострокове припинення дії адміністративного акта. Умови та визнання адміністративного акта правомірним. Дефектність адміністративного акта та її наслідки. Заперечний адміністративний акт. Нікчемний адміністративний акт. Формально незаконний адміністративний акт.

Поняття та ознаки адміністративного договору. Місце та значення адміністративного договору серед інших форм адміністративної діяльності суб'єктів публічного управління. Адміністративні договори у судовій практиці. Класифікація адміністративних договорів. Передумови укладення адміністративного договору. Види передумов укладення адміністративного договору. Нормативні передумови укладення адміністративного договору. Програмно-цільові передумови укладення адміністративного договору. Компетенційні передумови укладення адміністративного договору. Адміністративно-процедурні передумови укладення адміністративного договору. Підстави укладення адміністративного договору.

2.3. Адміністративна процедура та її види

Поняття й ознаки адміністративної процедури. Види адміністративної процедури. Процедура за заявою особи. Втручальна адміністративна процедура. Реєстраційна адміністративна процедура. Дозвільна адміністративна процедура. Інспекційна адміністративна процедура. Адміністративна процедура щодо притягнення до відповідальності. Адміністративна процедура для виконання службових обов'язків.

Принципи адміністративної процедури. Принцип верховенства права, зокрема законності та юридичної визначеності. Принцип рівності перед законом. Принцип обґрунтованості. Принцип безсторонності (неупередженості) адміністративного органу. Принцип добросовісності і розсудливості. Принцип пропорційності. Принцип відкритості. Принцип своєчасності і розумного строку. Принцип ефективності. Принцип презумпції правомірності дій та вимог особи. Принцип офіційності. Принцип гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні. Принцип гарантування ефективних засобів правового захисту.

2.4. Адміністративна відповідальність

Поняття, сутність та ознаки адміністративної відповідальності. Відокремлення (відмежування) адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності. Підстави адміністративної відповідальності. Принципи адміністративної відповідальності. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність. Відповідальність неповнолітніх. Відповідальність посадових осіб. Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів. Відповідальність іноземних громадян та осіб без громадянства. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність (крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність). Можливість звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.

Поняття адміністративного правопорушення. Склад адміністративного правопорушення. Юридичний аналіз об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення. Відокремлення адміністративних правопорушень від злочинів і дисциплінарних проступків. Вчинення адміністративного правопорушення умисно. Вчинення адміністративного правопорушення з необережності. Види адміністративних правопорушень. Запобігання адміністративним правопорушенням. Поняття адміністративного стяг-

нення. Мета адміністративного стягнення. Система адміністративних стягнень. Заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх. Основні і додаткові адміністративні стягнення. Попередження. Штраф. Оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення. Позбавлення спеціального права, наданого даному громадянинуві. Виправні роботи. Адміністративний арешт. Загальні правила накладення стягнень за адміністративне правопорушення. Обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення. Накладення адміністративних стягнень при вчиненні кількох адміністративних правопорушень. Обчислення строків адміністративного стягнення. Строки накладення адміністративного стягнення. Строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню. Покладення обов'язку відшкодувати заподіяну шкоду. Забезпечення законності при застосуванні заходів впливу на адміністративні правопорушення.

2.5. Провадження в справі про адміністративний проступок

Стадії провадження в справі про адміністративний проступок. Звичайне провадження. Спрощене провадження. Складання протоколу в справі про адміністративний проступок. Органи та посадові особи, уповноважені складати протокол. Випадки, коли протокол у справі про адміністративний проступок не складається.

Розгляд справи про адміністративний проступок. Органи та посадові особи, уповноважені розглядати справу про адміністративний проступок. Основні етапи розгляду справи про адміністративний проступок (підготовка справи, аналіз зібраних матеріалів, прийняття постанови, доведення постанови до відома).

Особливості провадження в справах про адміністративні проступки в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі.

Оскарження й перегляд постанови в справі про адміністративний проступок. Порядок і строк оскарження постанови. Результати перегляду.

Виконання постанови про накладення адміністративного стягнення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747 – IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32 – Ст. 1918 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х, редакція від 3 вересня 2017 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 87. – Ст. 2474.

4. Адміністративна процедура: навч. посіб. / [І. В. Бойко, О. Т. Зима, О. М. Соловйова, А. М. Школик] ; за заг. ред. І. В. Бойко. – Харків : Право, 2019. – 206 с.

5. Адміністративне право: підручник / Ю.П.Битяк (кер. авт. кол.), І.М. Балакарева, І.В.Бойко та ін.; за заг. ред. Ю.П.Битяка. – Харків: Право, 2020. – 392 с.

6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галунько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15923/Хамходера%20О.П.Адміністративне%20право%20України.pdf?sequence=4&isAllowed=y>.

7. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид. допов. К.: Юрінком інтер, 2018. – 904 с.

8. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення. Станом на 15 вересня 2021 р. / За заг. ред. Журавльова Д. В. – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2021. – 832 с.

9. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: підручник / [В. Я. Настюк, О.Ю.Синявська,

3. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

3.1. Поняття, особливості та структура адміністративного процесуального права. Публічно-правові спори.

Загальне поняття юридичних процесів, їх види і характеристики. Поняття адміністративного процесу. Мета та завдання адміністративного процесу. Характерні риси адміністративного процесу. Адміністративне процесуальне право як галузь права. Адміністративне процесуальне право як галузь законодавства. Адміністративне процесуальне право як галузь юридичної науки. Адміністративне процесуальне право як навчальна дисципліна. Предмет адміністративного процесуального права, публічний та приватний його аспекти. Метод адміністративного процесуального права. Принципи адміністративного процесуального права. Система адміністративного процесуального права. Поняття та види джерел адміністративного процесу. Взаємодія адміністративного процесуального права з іншими галузями права. Адміністративні провадження, їх класифікація. Стадії адміністративного провадження. Адміністративно-процесуальні норми. Адміністративно-процесуальні відносини. Суб'єкти адміністративного процесуального права. Поняття та ознаки публічно-правових спорів.

3.2. Поняття та принципи адміністративного судочинства. Адміністративна юрисдикція.

Поняття адміністративного судочинства. Завдання адміністративного судочинства. Критерії, за якими суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта публічного адміністрування. Джерела права (матеріального та процесуального), які застосовує адміністративний суд. Поняття та сутність принципів адміністративного судочинства. Верховенство права; законність; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в наданні ними своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; презумпція правомірності дій і вимог суб'єкта звернення та заінтере-

сованої особи; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом; обов'язковість рішень суду.

Суд як суб'єкт адміністративного судочинства. Система судів України, до повноважень яких належить вирішення публічно-правових спорів. Адміністративна юрисдикція. Предметна юрисдикція. Інстанційна юрисдикція. Територіальна юрисдикція. Виключна юрисдикція. Наслідки їх недотримання (порушення).

3.3. Позовне провадження. Форми адміністративного судочинства.

Право на звернення з адміністративним позовом. Форми та зміст позовної заяви. Способи судового захисту прав, свобод, інтересів особи від порушень з боку суб'єкта владних повноважень.

Забезпечення адміністративного позову. Відзив. Відповідь на відзив. Заперечення. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву. Зустрічний позов в адміністративному судочинстві. Загальна характеристика судових стадій провадження в адміністративному суді першої інстанції: звернення до суду та відкриття провадження у справі; підготовче провадження; врегулювання спору за участю судді, відмова відповідача від позову, примирення, розгляд справи по суті; судові дебати; ухвалення та проголошення судового рішення.

Форми адміністративного судочинства. Поняття адміністративної справи незначної складності (малозначна справа).

Структура спрощеного провадження в адміністративному судочинстві та процесуальний порядок його проходження. Особливості окремих видів спрощених проваджень в адміністративному судочинстві. Клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності.

Загальне позовне провадження, його відмінності від спрощеного. Судові рішення в адміністративних справах: види, вимоги, набрання законної сили.

3.4. Розгляд справи по суті

Завдання розгляду справи по суті. Строки розгляду адміністративної справи. Розгляд справи в судовому засіданні. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Головуючий у судовому засіданні. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання.

Відкриття розгляду справи по суті. Роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача. Видалення свідків із зали судового засідання. Встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу. Роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків. Розгляд заяв та клопотань. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста. Роз'яснення прав і обов'язків експерта, присяга експерта.

З'ясування обставин справи та дослідження доказів. Вступне слово учасників справи. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів. Дослідження доказів. Порядок допиту свідків. Використання свідком письмових записів.

Дослідження письмових доказів. Дослідження речових та електронних доказів. Дослідження висновку експерта. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні.

Судові дебати та ухвалення рішення. Вихід суду для ухвалення рішення. Таємниця нарадчої кімнати.

3.5. Перегляд судових рішень в адміністративних справах. Виконання судових рішень. Інші провадження.

Апеляційне провадження

Апеляційна скарга. Суд апеляційної інстанції. Право на апеляційне оскарження. Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду. Строк на апеляційне оскарження. Форма та зміст апеляційної скарги. Порядок подання апеляційної скарги.

Відкриття апеляційного провадження. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції. Відмова у відкритті апеляційного провадження. Надсилання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи. Приєднання до апеляційної скарги. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова

від неї. Відзив на апеляційну скаргу. Закриття апеляційного провадження.

Апеляційний розгляд. Підготовка справи до апеляційного розгляду Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції. Межі перегляду судом апеляційної інстанції. Строк розгляду апеляційної скарги. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи. Відмова позивача від позову; примирення сторін під час апеляційного провадження. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Зміст постанови суду апеляційної інстанції. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи. Повернення адміністративної справи.

3.6. Касаційне провадження

Касаційна скарга. Суд касаційної інстанції. Право на касаційне оскарження. Строк на касаційне оскарження. Форма і зміст касаційної скарги. Порядок подання касаційної скарги.

Відкриття касаційного провадження. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Відмова у відкритті касаційного провадження. Надіслання копій касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи. Приєднання до касаційної скарги. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї. Відзив на касаційну скаргу. Закриття касаційного провадження.

Касаційний розгляд. Підготовка справи до касаційного розгляду. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Строк розгляду касаційної скарги. Попередній розгляд справи. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами.

Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Відмова позивача від позову; примирення

сторін під час касаційного провадження. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги.

Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині. Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття. Зміст постанови суду касаційної інстанції. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи. Окрема ухвала суду касаційної інстанції. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили.

3.7. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами

Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
3. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник за заг. ред.: Т. П. Мінки / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2017. 320 с.
4. Дмитрук І. М. Адміністративний процес: навчальний посібник. Олді+, 2021. 164 с.
5. Смокович М. І., Бевзенко В. М. Адміністративний процес України: теорія, практика: підручник. Київ: ВД «Дакор», 2021. 1204 с.

4. МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

4.1. Поняття, предмет, метод міжнародного публічного права. Співвідношення міжнародного публічного та національного права.

Поняття сучасного міжнародного публічного права, його характерні риси та природа. Походження терміна «міжнародне право» та поняття міжнародного публічного права. Становлення та розвиток міжнародного публічного права. Значення Вестфальського миру 1648 р. для становлення та розвитку міжнародного публічного права. Сфера дії міжнародного публічного права. Співвідношення міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. Методи міжнародного публічного права. Функції міжнародного публічного права.

Теорії співвідношення міжнародного публічного права й внутрішньодержавного права. Дія міжнародного публічного права в національному праві, в тому числі, в національній правовій системі України. Конституційне право і судова практика держав щодо співвідношення національного та міжнародного права. Природа юридично обов'язкової сили міжнародного публічного права. Міжнародно-правові інструменти впливу правової системи Європейського Союзу на правопорядок України, зокрема питання наднаціональності.

4.2. Суб'єкти міжнародного публічного права

Міжнародні правовідносини, поняття та риси сучасних міжнародних правовідносин. Система міжнародних правовідносин.

Співвідношення понять «суб'єкт міжнародного права» і «суб'єкт міжнародних правовідносин». Поняття і різновиди суб'єктів міжнародного права. Державоподібні утворення. Народи та нації, що борються за самовизначення. Зміст інституту міжнародної правосуб'єктності. Міжнародна правоздатність та дієздатність. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Проблема міжнародної правосуб'єктності фізичних та юридичних осіб.

Держави як основні суб'єкти міжнародного права і міжнародних правовідносин. Основні права і обов'язки держав. Суверенітет та незалежність держави. Юрисдикція держави. Імунітет

держави. Україна як суб'єкт міжнародного права і міжнародних правовідносин. Міжнародно-правові засади співробітництва України з суб'єктами міжнародного права.

4.3. Визнання у міжнародному публічному праві

Поняття визнання та його правова природа. Визнання держав та урядів. Теорії визнання держав. Інші види визнання у міжнародному публічному праві. Форми, типи, засоби та правові наслідки визнання у міжнародному праві. Визнання України як незалежної держави. Визнання Україною іноземних держав.

4.4. Відповідальність у міжнародному публічному праві

Відповідальність у міжнародному публічному праві. Поняття, правова природа, цілі та функції інституту міжнародно-правової відповідальності. Принципи міжнародної відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародної відповідальності суб'єктів міжнародного права. Міжнародна відповідальність фізичних осіб. Індивідуальна міжнародна кримінальна відповідальність. Відповідальність міжнародних організацій. Міжнародно-правові зобов'язання *erga omnes* суб'єкта міжнародного права перед іншими державами та міжнародним співтовариством.

Поняття, ознаки та склад міжнародного правопорушення. Класифікація та види порушень міжнародного права. Елементи міжнародно-протиправного діяння.

Порушення міжнародного зобов'язання. Наслідки порушення міжнародно-правових зобов'язань у міжнародному публічному праві. Обставини, що виключають протиправність діяння. Види і форми міжнародної відповідальності держав. Відшкодування збитків. Поняття реквізицій, контрибуцій, реторсій, реституцій, репресалій та репарацій. Контрзаходи і санкції в міжнародному публічному праві, їх поняття і характерні особливості. Типи і види міжнародно-правових санкцій. Умови правомірності застосування міжнародно-правових санкцій, механізм їх застосування. Поняття, підстави, умови правомірності та механізм застосування контрзаходів. Санкції щодо Російської Федерації та персональні спеціальні обмежувальні заходи, спрямовані на припинення агресії РФ проти України. Міжнародна відповідальність за правомірні дії, її особливості.

Поняття естоппеля в міжнародному публічному праві та його застосування у випадках порушень міжнародно-правових зобов'язань. Концептуальні підходи до кваліфікації Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (1994 р.) (Будапештський меморандум) та її юридичні наслідки.

4.5. Територія в міжнародному публічному праві

Поняття і значення території у міжнародних відносинах і міжнародному праві. Види територій. Територія з міжнародним режимом. Території зі змішаним режимом. Території зі спеціальним міжнародним режимом. «Нічийні території» (*res nullius*). Поняття та ознаки державної території, її склад. Поняття територіального верховенства, юридична природа, склад, міжнародно-правові підстави та засоби зміни державної території. Оренда території, її різновиди. Цесія. Ефективна окупація. Акреція. Протиправні зміни державної території. Анексія. Військова окупація. Державні кордони: поняття, види та правовий режим державних кордонів. Прикордонний режим. Види, способи, порядок встановлення й охорона державних кордонів. Правовий режим прикордонних зон.

Міжнародно-правовий режим водних об'єктів. Міжнародні ріки. Внутрішні води. Територіальне море, територіальні межі. Континентальний шельф. Виключна морська економічна зона, територіальні межі. Режим судноплавства по Дунаю. Прикордонні ріки. Міжнародні канали. Прикордонні озера. Міжнародні протоки. Відкрите море.

Території з особливим правовим режимом. Без'ядерні зони. Договір про Антарктику. Міжнародно-правовий режим Антарктики. Режим живих ресурсів. Принцип мирного використання Антарктики. Принцип свободи наукових досліджень в Антарктиці. Правовий статус Арктики. Секторний поділ арктичних територій. Концепція інтернаціоналізації Арктики. Арктична Рада: мета створення і членство.

Правовий статус космосу та космічних об'єктів.

Поняття і види територіальних спорів і претензій. Урегулювання територіальних спорів. Принцип *uti possidetis*.

4.6. Право міжнародних договорів

Право міжнародних договорів: поняття, джерела та принципи. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. (*The Vienna Convention on the Law of Treaties*), Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. (*Vienna Convention on Succession of States in respect of Treaties*), Віденська конвенція про право договорів між державами й міжнародними організаціями 1986 р. (*Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or between International Organizations*).

Поняття міжнародного договору, суб'єкти права міжнародних договорів, сторони й учасники міжнародних договорів. Різновиди міжнародних договорів. *Modus vivendi*. Порядок і стадії укладання міжнародних договорів, правосуб'єктність на укладання договорів, повноваження. Суб'єкти укладення міжнародних договорів. Парафування договору. Конференція. Консенсус. Промульгація міжнародного договору. Пролонгація міжнародного договору. Застереження до договорів та їх юридичні наслідки. Ратифікація міжнародних договорів. Порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України.

Форма й структура договору. Мова договору. Тлумачення міжнародного договору і види тлумачення. Територіальна, просторова та суб'єктна дія міжнародного договору. Дія та дійсність міжнародного договору. Підстави та юридичні наслідки визнання договору недійсним. Нікчемність та оспорюваність міжнародного договору. Перегляд договору. Новація міжнародного договору. Факультативний протокол. Припинення й призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору. Функції й повноваження депозитарію. Момент набрання чинності міжнародного договору. Реєстрація та публікування договору.

4.7. Право міжнародних організацій

Поняття, функції, принципи й джерела права міжнародних організацій. Становлення й розвиток права міжнародних організацій.

Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій у сучасних міжнародних відносинах. Історія виникнення міжнародних організацій та їх місце в житті сучасного міжнародного співтовариства. Правосуб'єктність міжнародних організацій.

Юридична природа міжнародних організацій, їх компетенція і функції. Членство в міжнародних організаціях, порядок вступу й виходу з міжнародної організації. Міжнародно-правові питання участі України в міжнародних організаціях. Органи міжнародної організації, порядок їх формування, компетенція й діяльність. Правотворча діяльність міжнародних організацій та їх органів, юридична сила актів міжнародних організацій.

Поняття, ознаки та класифікація міжнародних міждержавних організацій. Організація Об'єднаних Націй (ООН) (*United Nations Organisation*): історія створення, цілі та принципи. Статут ООН 1945 р. Членство в ООН. Головні органи ООН. Спеціальні установи ООН. Представництва при міжнародних організаціях.

Організація Північноатлантичного договору (НАТО) (*North Atlantic Treaty Organization*).

Регіональні міжнародні організації: створення, цілі, керівні органи. Рада Європи (Council of Europe): історія створення, цілі та принципи. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) (*Organization for Security and Co-operation in Europe*). Співдружність незалежних держав (СНД) (*Commonwealth of Independent States*).

Європейський Союз (ЄС) (*European Union*): історія створення, цілі та принципи. Передумови виникнення права ЄС. Поняття *acquis communautaire*. Поняття і структура права ЄС. Роль ЄС в правовому регулюванні європейської інтеграції. Договірний механізм ЄС. Інституційний механізм ЄС. Правове регулювання зовнішніх зносин ЄС. Загальні положення і правовий статус Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Міжнародні неурядові організації.

4.8. Міжнародне морське право

Поняття і розвиток міжнародного морського права. Принципи та джерела міжнародного морського права. Кодифікація норм міжнародного морського права. Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного морського права.

Класифікація, юридичний статус та делімітація морських просторів. Конвенція ООН з морського права 1982 р.

Простори, що входять до складу території прибережної держави. Внутрішні морські води, їх правовий режим. «Історичні затоки». Морські порти. Поняття територіальних вод, кримінальна і цивільна юрисдикція. Право мирного проходу через територіальні води. Води архіпелагу.

Простори, що не входять до складу території прибережної держави, але прибережна держава має на неї певні суверенні права, визначені міжнародним правом. Прилегла зона і її правовий режим. Континентальний шельф. Виключна економічна зона: поняття, правовий режим.

Правовий режим відкритого моря (*altum mare*). Район відкритого моря. Правовий режим міжнародного морського дна. Замкнені і напівзамкнені моря.

Міжнародно-правове регулювання освоєння мінеральних ресурсів глибинного морського дна, правові проблеми судноплавства, іншої господарської діяльності й проведення науково-дослідницьких робіт. Міжнародно-правовий режим наукових досліджень Світового океану. Міжнародно-правовий режим захисту і охорони морського середовища. Мирне розв'язання спорів, що виникають при дослідженні й використанні Світового океану.

Міжнародні протоки, канали і річки, що використовуються для міжнародного судноплавства.

Міжнародні морські організації. Правові питання надання допомоги та порятунку на морі. Морські судна. Правові проблеми статусу військових кораблів.

4.9. Міжнародне повітряне право

Поняття міжнародного повітряного права. Основні джерела повітряного права. Юрисдикція держави у своєму повітряному просторі. Поняття повітряної лінії. Лінія Кармана. Міжнародні правила польотів у повітряному просторі держав і в міжнародному повітряному просторі. Свобода польотів в міжнародному повітряному просторі. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Відповідальність в міжнародному повітряному праві.

Комерційні права в міжнародних повітряних сполученнях. Міжнародні авіаційні організації. Міжнародна організація цивільної авіації. Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного повітряного права.

4.10. Міжнародне космічне право

Поняття й функції міжнародного космічного права. Джерела та головні принципи міжнародного космічного права. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла (1967 р.). Концепція “загальної спадщини людства” в космічному праві. Правовий режим космічного простору, небесних тіл і космічних об’єктів. Космічний екіпаж. Правовий статус космонавтів і космічних апаратів. Правові форми співробітництва держав у космосі. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності.

Міжнародно-правові обмеження військового використання космосу. Міжнародні космічні організації. Особливості міжнародно-правової відповідальності в космічному праві.

Участь України у міжнародних конвенційних механізмах у сфері міжнародного космічного права.

4.11. Міжнародне екологічне право

Поняття, предмет і джерела міжнародного екологічного права. Формування міжнародного права навколишнього середовища. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті 1991 р. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об’єднаних Націй про зміну клімату 1997 р. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля 1998 р.

Інституційний механізм міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Міжнародно-правове регулювання вирішення глобальних екологічних проблем.

Охорона рослинного та тваринного світу згідно норм міжнародного права. Охорона атмосфери і навколоземного космічного простору.

Міжнародна співпраця з охорони довкілля від радіоактивного забруднення. Міжнародні екологічні організації.

Міжнародні зобов'язання України у сфері охорони навколишнього середовища. Особливості гармонізації норм міжнародного екологічного права із чинним українським законодавством.

4.12. Міжнародно-правові засоби вирішення міжнародних спорів

Поняття, джерела, принципи мирного вирішення міжнародних спорів. Поняття та види міжнародних спорів. Рекомендації щодо мирного врегулювання міжнародних спорів. Мирні засоби – єдиний правомірний спосіб вирішення спорів і розбіжностей між державами. Класифікація мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Безпосередні дипломатичні акції. Добрі послуги.

Міжнародні процедури примирення як урегулювання спору сторін за допомогою третіх елементів. Міжнародний юридичний розгляд.

Традиційні мирні засоби розв'язання міжнародних спорів. Безпосередні переговори, стадії переговорного процесу. Консультації (факультативні, обов'язкові) та їх особливості. Міжнародна процедура примирення. Посередництво. Міжнародні слідчі і погоджувальні комісії.

Міжнародне правосуддя та історія його становлення й розвитку. Постійна палата міжнародного правосуддя. Міжнародний суд ООН (*International Court of Justice*): склад, порядок утворення, компетенція, юрисдикція. Сучасна система міжнародних судових установ. Практика розгляду спорів за участі України у міжнародних судових установах.

Регіональні та спеціалізовані міжнародні судові установи. Міжнародний трибунал з морського права. Суд Європейського Союзу (*Court of Justice of the European Union*). Європейський Суд з прав людини (*European Court of Human Rights*). Економічний суд СНД. Міжнародні трибунали. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Засади міжнародного арбітражу. Постійна палата третейського суду.

Вирішення міжнародних спорів у міжнародних організаціях. Механізм вирішення міжнародних спорів в рамках ООН (Гене-

ральна Асамблея ООН, Рада Безпеки ООН) і регіональних організацій.

4.13. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими засобами

Проблема міжнародної військової безпеки та визначення міжнародно-правових принципів її забезпечення. Міжнародно-правові нормативні засоби забезпечення міжнародної безпеки. Організаційно-правові засоби забезпечення міжнародної безпеки (системи міжнародної/колективної безпеки). Правове регулювання застосування сили у міжнародних відносинах та системах колективної безпеки.

Матеріальні засоби забезпечення міжнародної безпеки, роззброєння, обмеження озброєнь, заборона та знищення зброї масового знищення. Міжнародно-правове регулювання обмежень на випробування ядерної зброї.

Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 р.) (*the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*). Заходи зміцнення довіри і міжнародний контроль обмежень озброєнь і роззброєння.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.

2. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048

3. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047

4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_118/page

5. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями

від 21 березня 1986 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_a04

6. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254

7. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів від 8 квітня 1983 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_072

8. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23 серпня 1978 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_185

9. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098

10. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27 січня 1967 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480

11. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_004

12. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародний документ від 04 листопада 1950 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

13. Європейська конвенція про імунітет держав від 16 травня 1972 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_060
14. Заклучний акт НБСЄ, підписаний 1 серпня 1975 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055
15. Загальна декларація прав людини ООН. Міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11 грудня 1997 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801
17. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_003
18. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_180
19. Конвенція про громадянство заміжньої жінки від 29 січня 1957 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_158
20. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25 червня 1998 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015
21. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію

від 10 жовтня 1980 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266

22. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 грудня 1948 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155

23. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 25 лютого 1991 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272

24. Конвенція про скорочення безгромадянства від 30 серпня 1961 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_240

25. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. від 8 грудня 1969 року // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_092

26. Конвенція про статус апатридів від 28 вересня 1954 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_232

27. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011

28. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085

29. Конвенція, що регулює деякі питання, пов'язані з колізією законів про громадянство від 12 квітня 1930 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_218

30. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158

31. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права ООН. Міжнародний документ від 16 грудня 1966 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043

32. Заключний акт НБСЄ, підписаний 01 серпня 1975 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_055

33. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг від 28 травня 1988 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_263

34. Рамкова конвенція про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_055

35. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588

36. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26 червня 1945 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_010

37. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 26 червня 2014 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011

38. Угода про заснування СОТ від 15 червня 1994 р. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р. // Верховна Рада

України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342

39. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222

40. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций от 24 октября 1970 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_569

41. Конвенция Организации Объединенных Наций по морскому праву от 10 декабря 1982 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_183

42. Манильская декларация о мирном разрешении международных споров от 15 ноября 1982 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_568

43. Charter of Fundamental Rights of the European Union solemnly proclaimed at the Nice European Council on 7 December 2000. OJ C 326, 26.10.2012, p. 391–407 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:12012P/TXT>

44. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. OJ C 326, 26.10.2012, p. 47–390 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

45. Nottebohn Case (Liechtenstein v. Guatemala) I.C.J. 1955, I.C.J., 4 (1955) // Case Briefs. Інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.casebriefs.com/blog/law/international-law/international-law-keyed-to-damrosche/chapter-7/nottebohn-case-liechtenstein-v-guatemala/>

46. Treaty establishing the European Economic Community, signed at Rome, 25 March 1957 // EUR-Lex. Official website –

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT>

47. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. Т. 1 : Основи теорії. – 2019. – 416 с.

48. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. Т. 2 : Основні галузі. – 2019. – 624 с.

49. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право [Текст] : підручник / Т. Л. Сироїд. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 648 с.

50. Міжнародне право: Підручник / Л. Д. Тимченко, В. П. Кононенко. – К.: Знання, 2012. – 631 с.

5. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ. СПАДКОВЕ ПРАВО. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

5.1. Цивільне право в системі права України. Цивільне право як наука

Цивільне право як галузь приватного права. Предмет цивільного права. Метод цивільно-правового регулювання. Принципи цивільного права. Система цивільного права. Співвідношення цивільного права з іншими галузями права.

Цивільно-правові норми: поняття, види. Оцінювальні поняття в цивільному праві.

Поняття, предмет та методи цивільного права як науки. Цивільне право як навчальна дисципліна. Становлення цивілістичної науки в Україні та її сучасний стан.

Поняття цивільного правовідношення. Елементи цивільного правовідношення. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Зміст цивільних правовідносин. Поняття та зміст суб'єктивних прав та обов'язків. Види цивільних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.

5.2. Правочини

Поняття та види юридичних фактів в цивільному праві. Юридичні склади.

Поняття та види правочинів. Одно-, дво- або багатосторонні правочини. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину.

Форма правочину, способи волевиявлення. Правочини, які можуть вчинятися усно. Правочини, які належить вчиняти у письмовій формі. Вимоги до письмової форми правочину. Нотаріальне посвідчення правочину. Державна реєстрація правочину. Місце вчинення правочину. Правочини, щодо яких правові наслідки пов'язуються з настанням певної обставини (відкладальна, скасувальна обставина). Тлумачення змісту правочину.

Відмова від правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину, його частини. Правові наслідки недодержання вимоги щодо письмової форми правочину, вимоги закону про нотаріальне посвідчення одностороннього правочину, договору. Правові наслідки вчинення правочину малолітньою, неповнолітньою особою за межами їхньої цивільної дієздатності. Правові наслідки вчинення правочину фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за межами її цивільної дієздатності. Правові наслідки вчинення правочину без дозволу органу опіки та піклування. Правові наслідки вчинення

правочину дієздатною фізичною особою, яка у момент його вчинення не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними, правові наслідки вчинення правочину недієздатною фізичною особою. Правові наслідки укладення юридичною особою правочину, якого вона не мала права вчиняти. Правові наслідки вчинення правочину, який порушує публічний порядок. Правові наслідки правочину, який вчинено під впливом помилки, обману, насильства, у результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною, під впливом тяжкої обставини. Правові наслідки фіктивного, удаваного правочину. Момент недійсності правочину.

5.3. Здійснення та захист цивільних прав, відповідальність. Цивільно-правові строки і терміни, позовна давність

Поняття здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав. Зловживання правом. Виконання цивільних обов'язків. Право на захист цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав та інтересів компетентними органами державної влади та посадовими особами. Самозахист суб'єктивних цивільних прав та інтересів. Визнання незаконним правового акта органу влади.

Поняття, ознаки та функції цивільно-правової відповідальності. Види та форми цивільно-правової відповідальності. Підстави та умови цивільно-правової відповідальності. Цивільно-правова відповідальність без наявності вини. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Поняття та визначення строку та терміну. Види цивільно-правових строків та термінів. Способи визначення строків і термінів. Порядок обчислення строків. Початок перебігу та закінчення строку. Порядок вчинення дій в останній день строку.

Поняття, види та значення позовної давності. Зміна тривалості позовної давності. Обчислення позовної давності. Початок перебігу, зупинення і переривання позовної давності. Правові наслідки спливу позовної давності. Поновлення позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

5.4. Особисті немайнові права фізичної особи

Поняття та ознаки особистих немайнових прав фізичної особи. Класифікація особистих немайнових прав в цивільному праві. Загальні засади здійснення особистих немайнових прав.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.

Загальна характеристика способів захисту особистих немайнових прав.

Спростування недостовірної інформації та відповідь як способи захисту особистих немайнових прав. Поняття «поширення недостовірної інформації». Оціночні судження. Презумпція недостовірності негативної інформації про особу. Спростування недостовірної інформації, поширеної через ЗМІ.

Заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права фізичної особи.

Відшкодування майнової та моральної шкоди як способи захисту особистих немайнових прав фізичної особи.

5.5. Право власності: загальні положення. Форми і види права власності

Поняття та ознаки речових прав. Види речових прав.

Поняття власності і права власності. Зміст права власності.

Об'єкти та суб'єкти права власності. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності.

Здійснення права власності. Межі здійснення права власності. Обов'язки власника. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Поняття та види права спільної власності. Право спільної часткової власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки у праві спільної часткової власності. Припинення права спільної часткової власності.

Право спільної сумісної власності: поняття, суб'єкти, підстави виникнення. Здійснення права спільної сумісної власності.

5.6. Захист права власності

Поняття захисту права власності. Загальні засади захисту права власності. Підстави для захисту права власності. Види способів захисту права власності. Речово-правові способи захисту права власності. Витребування майна від особи, яка незаконно заволоділа ним (віндикаційний позов). Межі віндикації. Розрахунки при віндикації. Особливості витребування майна від добросовісного набувача. Витребування грошей та цінних паперів.

Захист права власності від порушень, не пов'язаних із позбавленням володіння (негаторний позов). Визнання права власності. Визнання незаконним правового акту, що порушує право власності. Інші способи захисту права власності. Особливості відшкодування шкоди, за-

вданої власникові земельної ділянки, житлового будинку, інших будівель у зв'язку із зниженням їх цінності. Зобов'язально-правові способи захисту права власності.

5.7. Речові права на чуже майно

Загальна характеристика речових прав на чуже майно, їх види.

Право володіння чужим майном: суб'єкти, підстави виникнення та припинення. Обов'язок недобросовісного володільця щодо повернення майна особі, яка має на нього право власності чи інше право, або яка є добросовісним володільцем.

Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). Суб'єкти, об'єкти, види та зміст сервітуту, порядок його встановлення та припинення.

Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Підстави виникнення та припинення. Строк договору про надання права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб, та землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою.

Поняття та підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови, та землекористувача. Підстави та правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою для забудови.

5.8. Право інтелектуальної власності

Поняття та джерела права інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Об'єкти права інтелектуальної власності. Особисті немайнові і майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності.

Підстави виникнення та зміст прав інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності. Використання об'єкта права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору. Права інтелектуальної власності на об'єкт за замовленням.

Наслідки порушення права інтелектуальної власності. Захист права інтелектуальної власності.

Поняття і джерела авторського права. Об'єкти авторського права. Твори, які не є об'єктами авторського права. Виникнення

суб'єктивних авторських прав. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Особисті немайнові права автора. Майнові права інтелектуальної власності на твір. Випадки вільного використання творів. Строки чинності майнових авторських прав. Спадкування авторських майнових прав.

Суміжні права, їх об'єкти, суб'єкти, виникнення і зміст. Види суміжних прав.

Патентне право та його джерела. Об'єкти патентного права (винахід, корисна модель, промисловий зразок). Суб'єкти патентних прав. Патент як форма охорони прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки. Особисті немайнові права винахідника (автора промислового зразка). Майнові права, що випливають з патенту. Дії, що не визнаються порушенням прав володільця патенту. Припинення дії патенту та визнання його недійсним.

Загальна характеристика правових засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

Комерційне (фірмове) найменування. Торговельна марка (знак для товарів і послуг): поняття, об'єкти, умови надання правової охорони. Суб'єкти та підстави набуття права інтелектуальної власності на торговельну марку. Зміст права інтелектуальної власності на торговельну марку. Припинення чинності свідоцтва та визнання його недійсним. Географічне зазначення як об'єкт права інтелектуальної власності.

Поняття наукового відкриття. Право на наукове відкриття. Поняття та загальна характеристика права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин і породи тварин комерційну таємницю.

Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

5.9. Забезпечення виконання зобов'язань

Загальна характеристика видів (способів) забезпечення виконання зобов'язань, їх ознаки, види. Форма правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання.

Неустойка як вид забезпечення виконання зобов'язань. Порука і гарантія як види забезпечення виконання зобов'язання. Завдаток: поняття, функції. Співвідношення з авансом. Правові наслідки порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Застава: поняття, види, підстави виникнення. Предмет застави. Суб'єкти заставних правовідносин. Договір застави, його зміст та форма. Звернення стягнення на заставлене майно. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.

5.10. Відповідальність за порушення зобов'язань. Припинення зобов'язань

Порушення зобов'язання та його правові наслідки. Поняття цивільно-правової відповідальності та її види. Форми відповідальності за порушення зобов'язання. Відшкодування збитків. Сплата неустойки. Співвідношення збитків і неустойки.

Умови цивільно-правової відповідальності за порушення зобов'язання. Випадок і непереборна сила, їх правове значення.

Загальна характеристика підстав (способів) припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання належним його виконанням. Передання відступного.

Припинення зобов'язання шляхом зарахування зустрічних одnorідних вимог. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін. Новація. Прощення боргу. Неможливість виконання як підстава припинення зобов'язання. Збіг кредитора і боржника в одній особі.

Смерть фізичної особи, ліквідація юридичної особи – сторони у зобов'язанні та їх вплив на динаміку зобов'язального правовідношення.

5.11. Загальні положення про договір

Поняття договору в цивільному праві. Співвідношення між поняттями «договір», «правочин», «домовленість», «контракт». Свобода договору та її межі. Види договорів. Консенсуальні і реальні договори. Односторонні і двосторонні договори. Відплатні та безвідплатні договори. Попередній договір. Змішаний договір. Публічний договір. Договір приєднання. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору. Істотні умови договору. Предмет договору. Ціна в договорі. Строк договору. Типові і примірні договори.

Поняття та стадії укладення договору. Пропозиція укласти договір (оферта), вимоги до неї. Публічна оферта. Правове значення реклами та інших пропозицій, адресованих невизначеному колу осіб. Прийняття пропозиції (акцепт). Момент укладення договору. Місце укладення договору. Форма договору.

Підстави для зміни і розірвання договору. Правові наслідки зміни і розірвання договору. Співвідношення між поняттями «розірвання договору» і «відмова від договору».

5.12. Договір купівлі-продажу: загальні положення

Поняття та ознаки договору купівлі-продажу, його значення в сучасних умовах, сфера застосування та джерела правового регулювання.

Сторони в договорі купівлі-продажу. Право продажу речі. Форма договору купівлі-продажу.

Зміст договору купівлі-продажу. Предмет договору. Кількість, асортимент, комплектність, якість товару, тара і упаковка. Комплект товару. Ціна в договорі купівлі-продажу.

Права та обов'язки покупця і продавця у разі пред'явлення третьою особою позову про витребування купленого товару.

Права та обов'язки продавця. Правові наслідки порушення продавцем своїх зобов'язань. Права та обов'язки покупця. Правові наслідки порушення покупцем своїх зобов'язань.

5.13. Окремі різновиди договору купівлі-продажу. Інші договори про передання майна у власність

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібною купівлі-продажу та його види. Договір поставки. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір міні.

Договір дарування: поняття, ознаки, сфера застосування. Сторони в договорі. Предмет договору дарування. Форма договору. Обов'язки дарувальника. Відмова від договору дарування. Розірвання договору дарування. Пожертва як різновид дарування.

Договір ренти: поняття, ознаки. Сторони в договорі ренти. Форма договору. Зміст договору ренти. Передання майна під виплату ренти. Форма і розмір ренти, строк її виплати. Забезпечення виплати ренти. Припинення договору ренти. Договір довічного утримання: поняття, ознаки. Сторони у договорі. Форма договору довічного утримання (догляду). Зміст договору. Обов'язки набувача за договором. Забезпечення виконання договору довічного утримання (догляду). Припинення договору довічного утримання (догляду).

5.14. Договори про передання майна у користування

Договір найму (оренди): поняття, ознаки, сфера застосування та джерела правового регулювання. Сторони в договорі. Форма договору найму (оренди). Предмет договору найму (оренди). Плата за користування майном. Строк договору найму (оренди). Права і обов'язки сторін за договором найму (оренди). Ремонт орендованої речі. Правові наслідки поліпшень орендованого майна. Припинення договору найму (оренди). Права третіх осіб на річ, яка передана у найм. Правові наслідки зміни власника речі, переданої у найм. Піднайм. Припинення договору найму.

Окремі види договору найму (оренди). Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму (оренди) будівлі або

іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Договір лізингу та його види. Договір фінансового лізингу.

Договір позички: поняття, ознаки, сфера застосування. Зміст договору позички. Сторони у договорі. Форма договору позички. Права та обов'язки сторін за договором. Припинення договору позички.

5.15. Договір найму (оренди) житла

Договір найму (оренди) житла: поняття, ознаки, джерела правового регулювання та його види. Предмет договору найму житла. Плата за користування житлом. Строк договору найму житла. Права та обов'язки сторін за договором найму житла. Припинення договору найму житла. Підстави та правові наслідки розірвання договору. Сторони у договорі. Особи, які постійно проживають з наймачем, порядок їх вселення і правовий статус. Тимчасові мешканці. Договір піднайму житла. Заміна наймача у договорі. Предмет та форма договору комерційного найму (оренди) житла.

5.16. Недоговірні зобов'язання з односторонніх правомірних дій. Кондикційні зобов'язання

Недоговірні зобов'язання, їх особливості та види.

Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу.

Зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Зобов'язання із рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.

Поняття та підстави виникнення зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави (кондикційні зобов'язання). Сфера застосування даного інституту. Об'єкт, суб'єкти та зміст зобов'язання із набуття чи збереження майна без достатньої правової підстави. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.

5.17. Зобов'язання із відшкодування шкоди

Поняття і значення зобов'язань із відшкодування шкоди. Елементи зобов'язання із відшкодування шкоди. Підстави (умови) виникнення зобов'язання із відшкодування шкоди. Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого.

Врахування вини потерпілого та матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоду при вирішенні питання про відшкодування шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої при здійсненні особою права на самозахист та у стані крайньої необхідності. Відшкодування шкоди, завданої працівником.

Відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, їх службовими чи посадовими особами. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури чи суду.

Відшкодування шкоди, завданої малолітньою, неповнолітньою, недієздатною, обмежено дієздатною особою. Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Особи, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Розмір і порядок відшкодування такої шкоди. Відшкодування витрат на лікування особи, яка потерпіла від злочину.

Зобов'язання із відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт чи послуг.

5.18. Загальні положення про спадкування

Спадкове право та його місце в системі цивільного права.

Поняття спадкування. Спадщина, її склад. Об'єкти, які не входять до складу спадщини. Підстави для відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Усунення від права на спадкування.

Поняття заповіту. Види заповітів. Право на заповіт, його суб'єкти та особливості здійснення. Свобода заповіту та її межі. Право на обов'язкову частку у спадщині, його суб'єкти.

Зміст заповіту. Заповідальний відказ. Покладення на спадкоємця інших обов'язків. Форма заповіту. Посвідчення заповіту при свідках. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Недійсність заповіту.

Умови спадкування за законом. Черговість спадкування за законом, зміна такої черговості. Черги спадкоємців за законом. Спадкування утриманнями. Спадкування за правом представлення.

5.19. Здійснення права на спадкування. Оформлення права на спадщину

Загальний порядок прийняття спадщини. Особливості прийняття спадщини окремими категоріями спадкоємців. Строки для прийняття спадщини та правові наслідки їх пропуску. Право на відмову від прийняття спадщини, порядок його реалізації, правові наслідки.

Перехід права на прийняття спадщини (спадкова трансмісія). Відумерлість спадщини. Поділ та перерозподіл спадщини між спадкоємцями. Задоволення спадкоємцями вимог кредиторів спадкодавця. Свідоцтво про право на спадщину та порядок його одержання. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину. Визнання свідоцтва недійним.

Поняття та ознаки спадкового договору.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

3. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – додаток до № 28. – Ст. 573.

4. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>. – Назва з екрана.

5. Про авторське право і суміжні права: Закон України в редакції від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 43. – Ст. 214.

6. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

7. Мічурін Є. О. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. – 5-те вид., перероб. – Харків : Право, 2018. – 232 с.

8. Мічурін Є. О. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. У 2 ч. Ч. 2 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. – 5-те вид., перероб. – Харків : Право, 2018. – 222 с.

9. Козловська Л. В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав / Л. В. Козловська. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 447 с.

10. Кухарев О. Є. Спадкове право: навчальний посібник / О. Є. Кухарев. – К. : Алерта, 2013. – 327 с.

11. Нелін О. І. Спадкове право України : навч. посібник для студентів ВНЗ / О. І. Нелін. – К. : Київ. університет, 2013. – 247 с.

12. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитоновой. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 540 с.

13. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / Р. Є. Еннан, О. О. Кулініч, С. В. Мазуренко, [та ін.]. – К. : Правова єдність, 2016. – 492 с.
14. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. – К. : Центр учб. л-ри, 2015. – 550 с.
15. Романадзе Л. Д. Інтелектуальна власність : підручник / Л. Д. Романадзе, П. М. Цибульов, О. О. Кулініч. – Херсон : Олді-плюс, 2016. – 424 с.
16. Спадкове право в Україні : навчальний посібник / Р. Б. Шишка, І. М. Сопілко, В. П. Козирева. – К. : Ліра-К, 2015. – 216 с.
17. Цивільне право України : навчальний посібник для складання вступного випробування в магістратуру у форматі ЗНО / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, та ін. – Харків : Право, 2021. – 396 с.
18. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання : підручник / за ред. С. С. Бичкова. – 3-тє вид., змін. та доповн. – К. : Правова єдність, 2014. – 496 с.
19. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / Ю. Л. Бошицький, Р. Б. Шишка, О. Р. Шишка, І. Р. Шишка. – К. : Ліра-К, 2016. – 760 с.
20. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова, Р. А. Майданик. – 4-тє вид., стер. – К. : Юрінком Інтер, 2014. – 1176 с.
21. Цивільне право України. Особлива частина : підручник / за ред. Р. Б. Шишка. – К. : Ліра-К, 2015. – 1024 с.
22. Цивільне право України. У 2 т. Т. 1 : підр. / за ред. Г. Б. Яновицька, В. О. Кучер. – Л. : Новий світ-2000, 2016. – 444 с.
23. Цивільне право України. У 2 т. Т. 2 : підр. / за ред. Г. Б. Яновицька, В. О. Кучер. – Л. : Новий світ-2000, 2016. – 428 с.

6. ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

6.1. Поняття, загальна характеристика та джерела цивільного процесуального права. Цивільний процес.

Судовий захист прав і охоронюваних законом інтересів. Сутність правосуддя в цивільних справах і цивільного судочинства. Система судів цивільної юрисдикції. Поняття цивільного процесу (цивільного судочинства). Цивільне судочинство й інші форми судочинства.

Форми та способи захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Конституція України про право громадян на судовий захист.

Поняття цивільного процесуального права. Предмет, метод і система цивільного процесуального права. Значення цивільного процесуального права в сучасній правовій доктрині.

Співвідношення цивільного процесуального права з цивільним, сімейним, трудовим, аграрним, державним і адміністративним правом, кримінальним процесуальним та адміністративним процесуальним правом. Цивільне процесуальне право та організація судової та правоохоронної системи України.

Джерела цивільного процесуального права. Цивільно-процесуальні норми, їх структура. Межі дії цивільного процесуального закону. Судова практика в цивільному судочинстві.

Предмет науки цивільного процесуального права. Система науки цивільного процесуального права.

Поняття цивільного судочинства (процес) і його завдання. Види цивільного судочинства. Стадії цивільного процесу.

Суть, основні риси і значення цивільної процесуальної форми.

6.2. Сторони та інші учасники цивільного процесу. Представництво у цивільному процесі.

Поняття сторін у цивільному процесі.

Цивільна процесуальна правоздатність. Цивільна процесуальна дієздатність. Процесуальні права і обов'язки. Основні риси сторін у цивільному процесі, види сторін. Характеристика прав і обов'язків сторін. Спеціальні права сторін.

Процесуальна співучасть. Мета і підстави співучасті. Види співучасті. Процесуальні права і обов'язки співучасників.

Поняття належної та неналежної сторони. Умови і порядок заміни неналежної сторони.

Процесуальне правонаступництво (поняття і підстави). Порядок вступу в процес правонаступника і його правовий статус.

Зловживання процесуальними правами як наукова проблема. Поняття зловживання процесуальними правами. Види зловживань процесуальними правами. Протидія зловживанню процесуальними правами.

Поняття та види третіх осіб у цивільному процесі. Основні ознаки третіх осіб.

Треті особи, які заявляють самостійні вимоги. Підстави та процесуальний порядок їх вступу у справу. Процесуальні права і обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги. Відмінність третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги, від співпозивачів.

Треті особи, які не заявляють самостійних вимог. Підстави і процесуальний порядок їх вступу (залучення) у справу. Процесуальні права і обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог.

Відмінність третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог, від співучасників (співпозивачів, співвідповідачів).

Особи, які беруть участь у справі, як суб'єкти цивільних процесуальних відносин. Поняття і склад осіб, які беруть участь у справі, їх права і обов'язки.

Особи, які сприяють розглядові справи, їх класифікація. Свідки, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст, їх процесуальне становище та функції, права і обов'язки. Помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник.

Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб. Підстави та форми участі в цивільному процесі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, прокурора, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, фізичних та юридичних осіб, які захищають права інших осіб. Порядок порушення цивільної справи на захист прав та охоронюваних законом інтересів інших осіб. Участь органів державної влади та місцевого самоврядування в процесі для подання висновку у справі.

Поняття представництва у цивільному процесі. Види представництва у цивільному судочинстві. Процесуальне становище та повноваження представника у цивільному процесі. Документи, які підтверджують повноваження представника та їх оформлення. Особи, які не можуть бути представниками в суді.

6.3. Цивільна юрисдикція та підсудність цивільних справ суду.

Органи, які захищають суб'єктивні права і інтереси громадян і організацій. Поняття цивільної юрисдикції.

Предметна та суб'єктна юрисдикція. Інстанційна юрисдикція. Відмежування цивільної юрисдикції від конституційної, адміністративної, господарської.

Юрисдикція суду щодо розгляду справ позовного, наказного та окремого провадження.

Територіальна юрисдикція (підсудність). Територіальна підсудність, її види: загальна, альтернативна, виключна, договірна, дискреційна (за вказівкою суду) і за зв'язком справ.

Порядок передачі справи в інший суд, порядок вирішення справ між судами про підсудність. Наслідки порушення правил про підсудність.

6.4. Наказне провадження.

Поняття, ознаки і суть наказного провадження. Вимоги, за якими може бути видано судовий наказ. Звернення до суду з заявою про видачу судового наказу. Підстави для відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу. Правові наслідки повернення заяви або відмови у її прийнятті.

Поняття судового наказу. Зміст судового наказу. Набрання судовим наказом законної сили. Скасування судового наказу.

6.5. Позовне провадження.

Поняття позовного провадження, його характерні ознаки та види.

Поняття позову та його елементи. Право на позов, право на пред'явлення позову та процесуальний порядок його реалізації. Види позовів та їх класифікація.

Процесуальний порядок пред'явлення позову. Наслідки його недотримання; позовна заява як процесуальна форма виразу позову, її зміст (реквізити). Порядок виправлення недоліків; підстави для відмови у відкритті провадження у справі; правові наслідки відкриття провадження у справі.

Загальна характеристика суб'єктів позовного провадження. Сторони як суб'єкти позовного провадження. Поняття сторін, їх риси, процесуальні права та обов'язки. Процесуальна співучасть та її види. Заміна неналежного відповідача, залучення співвідповідачів. Процесуальне наступництво.

Захист відповідача від пред'явленого позову. Заперечення проти позову (матеріально-правові і процесуальні).

Умови об'єднання і роз'єднання позовів. Загальні умови об'єднання позовів. Роз'єднання позовів.

Зміна позову. Відмова від позову, визнання позову. Мирова угода. Правові наслідки вчинення вказаних процесуальних дій. Врегулювання спору за участю судді.

Забезпечення позову. Підстави забезпечення позову. Способи забезпечення позову. Заміна виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, завданих забезпеченням позову, та повернення предмета застави.

Справи, що розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження.

6.7. Стадії цивільного процесу у суді першої інстанції.

Відкриття провадження у справі.

Поняття та значення підготовчого провадження. Підготовче судове засідання: мета і строки, порядок призначення, значення.

Класифікація дій з підготовки справи до судового розгляду. Процесуальне оформлення закінчення провадження у справі до судового розгляду. Призначення справи до судового розгляду.

Значення судового розгляду. Роль суду у керівництві судовим розглядом справи.

Зміст судового розгляду. Підготовча частина судового розгляду. Наслідки неявки до суду осіб, викликаних у судове засідання. Відводи суддів (судді) та інших учасників процесу (підстави і порядок вирішення). Відкладення розгляду справи. Зупинення провадження у справі. Відмінність відкладення розгляду справи від зупинення провадження у справі.

Розгляд справи по суті. Відкриття розгляду справи по суті. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів. Судові дебати. Ухвалення і оголошення судового рішення.

Закінчення справи без ухвалення судового рішення: закриття провадження у справі; залишення заяви без розгляду. Відмінність закриття провадження у справі від залишення заяви без розгляду (за підставами і правовими наслідками).

Особливості розгляду справ у порядку спрощеного провадження.

Поняття та підстави (умови) заочного розгляду справи. Порядок повідомлення відповідача про заочне рішення. Перегляд заочного рішення. Повноваження суду при перегляді заочного рішення.

6.8. Окреме провадження.

Поняття і суть окремого провадження. Відмінність окремого провадження від наказного та позовного провадження. Порядок розгляду справ окремого провадження.

Визнання громадянина безвісно відсутнім і оголошення громадянина померлим. Підсудність справи. Зміст заяви. Дії судді після прийняття заяви. Особи, які беруть участь у цих справах. Рішення суду. Наслідки, виявлення місця перебування громадянина, який визнаний безвісно відсутнім або оголошений померлим.

Визнання громадянина обмежено дієздатним або недієздатним. Підсудність. Зміст заяви. Особи, які беруть участь у справі. Особливості доказування. Розгляд справи. Рішення суду. Поновлення громадянина в дієздатності.

Встановлення неправильності запису в актах громадянського стану. Зміст заяви. Підсудність. Рішення суду.

Провадження по справах про усиновлення дітей, які проживають на території України громадянами України та іноземними громадянами. Передумова права на звернення до суду. Процесуальна діяльність судді в процесі підготовки справи до судового розгляду. Особливості судового розгляду справ про усиновлення дітей. Зміст рішення суду.

Підвідомчість суду справ про встановлення фактів, які мають юридичне значення. Підсудність цих справ. Зміст заяви. Особи, які беруть участь у цих справах. Умови встановлення судом юридичних фактів. Рішення суду.

Відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника (визивне провадження). Порядок подання заяви та її зміст. Підготовка справи до судового розгляду. Розгляд справи. Рішення суду.

Визнання спадщини відумерлою. Розгляд справи. Рішення суду.

Передавання нерухомої безхазяйної речі у комунальну власність. Розгляд справи. Рішення суду.

Розгляд заяви про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку. Розгляд судом справ про обов'язкову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу. Особливості суб'єктного складу та розгляду.

Особливості розгляду справ про розкриття банківської таємниці.

Розгляд у окремому провадженні справ, що впливають з сімейних правовідносин.

6.9. Апеляційне провадження. Касаційне провадження.

Суть і завдання інституту апеляційного провадження. Суб'єкти апеляційного оскарження.

Строки та порядок апеляційного оскарження. Об'єкти оскарження. Підготовка справи до апеляційного провадження та призначення до слухання. Порядок розгляду справ апеляційної інстанції. Межі розгляду справи судом апеляційної інстанції. Права та обов'язки суб'єктів апеляційного провадження під час розгляду справи. Повно-

важення суду апеляційної інстанції: а) відхилення апеляційної скарги; б) підстави для скасування рішення суду і передачу на новий розгляд; в) підстави для скасування рішення і закриття провадження у справі або залишення заяви без розгляду; г) підстави для скасування рішення суду першої інстанції і ухвалення нового рішення. Постанови суду апеляційної інстанції та порядок їх ухвалення. Порядок апеляційного оскарження ухвал суду першої інстанції.

Суть і значення касаційного перегляду постанов суду апеляційної інстанції. Суб'єкти та об'єкти касаційного оскарження, касаційне подання. Відмінність між об'єктами оскарження в касаційному та апеляційному порядку. Строки та порядок касаційного оскарження, касаційне подання. Процесуальні засоби звернення до суду касаційної інстанції. Зміст касаційних звернень. Приєднання до касаційної скарги. Суди касаційної інстанції, що уповноважені переглядати справи у порядку касації. Порядок вирішення питання про передачу справи на розгляд складу судової палати. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції. Межі розгляду справи. Права та обов'язки осіб, які беруть участь в касаційному провадженні. Повноваження суду касаційної інстанції. Зміст та порядок постановлення ухвали суду касаційної інстанції. Порядок розгляду касаційної скарги, касаційного подання прокурора, що надійшли до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи.

6.10. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Відновлення втраченого судового провадження.

Загальна характеристика перегляду судових рішень у зв'язку з виключними обставинами. Підстави перегляду судових рішень за виключними обставинами. Порядок відкриття провадження у зв'язку з виключними обставинами. Строки відкриття провадження. Суди, які вправі переглядати справи з виключними обставинами.

Загальна характеристика перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Підстави перегляду рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Порядок відкриття провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами. Строки відкриття провадження. Суди, які вправі переглядати справи у зв'язку нововиявленими обставинами. Порядок перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами. Повноваження суду.

Поняття втрати судового провадження. Процесуальний порядок відновлення втраченого судового провадження. Рішення суду про відновлення втраченого судового провадження.

6.11. Провадження у справах за участю іноземних осіб. Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні.

Поняття міжнародного цивільного процесу. Джерела міжнародного цивільного процесу. Правове становище іноземних осіб у цивільному процесі.

Підсудність цивільних справ за участю іноземних осіб. Провадження у справі за участю іноземної особи до судового розгляду. Визнання і виконання рішень іноземних судів в Україні.

Статус Європейського суду з прав людини. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Процедура прийняття скарги Європейським судом з прав людини та її розгляд. Рішення Європейського суду з прав людини та їх виконання в національних правових порядках.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Віденська конвенція про представництво держав і їх відносини з міжнародними організаціями універсального характеру від 14.03.1975 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_254

2. Загальна декларація прав людини, проголошена Організацією Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року // Права людини. Міжнародні договори України: декларації, документи / Упорядник Ю.К. Качуренко. – К. : Наукова думка, 1992. – С. 18-24.

3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини, підписана у Римі 4 листопада 1950 року // Вісник Українського центру прав людини. – 1998. – № 3. – С. 29-37.

4. Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 07.10.2002 // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 2006. – № 5. – Кн. 1. – Ст. 1156.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 16 грудня 1965 року // Права людини. Міжнародні договори України. – К., 1992. – С. 36-58.

6. Конвенція з питань цивільного процесу від 01.03.1954 // Офіційний Вісник України. – 2005. – № 4. – Ст. 264.

7. Європейська хартія про статус суддів від 10.07.1998 // Вісник Верховного Суду України. – 1998. – № 4. – С. 9-11.

8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

9. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1999 № 606-XIV // Відомості Верховної Ради України – 1999. – № 24. – Ст. 207.
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
11. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №13. – Ст. 113.
12. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 № 202/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 36. – Ст. 243.
13. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22.12.1999 № 22/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 15. – Ст. 128.
14. Про захист прав споживачів: Закон України від 15.12.1993 № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.
15. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
16. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.
17. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 227.
18. Про судовий збір: Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 14. – Ст. 87.
19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 № 2453-IV // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
20. Про третейські суди: Закон України, від 11.05.2004 № 1701-IV // Відомості Верховної Ради. – 2004. – № 35. – Ст. 412.
21. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.
22. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
23. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492.

24. Васильєв С. В. Цивільний процес : підручник. Київ : Алєрта, 2019. 506 с.
25. Ізарова І. О., Ханік-Посполітак Р. Ю. Цивільний процес України : Навч. посіб. для студ. юрид. спец. закладів вищої освіти. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : ВД «Дакор», 2019. 274 с.
26. Цивільне право та процес: підготовка до іспиту. Частина друга : навч. посіб. / кол. авт. Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Юніна М. П. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 216 с.
27. Цивільне процесуальне право України : підручник / В. М. Коссає, Р. Я. Лемик, Ю. В. Навроцька, та ін. ; за заг. ред. В. М. Коссає. Харків : Право, 2020. 752 с.

7. ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ

7.1. Правове регулювання зайнятості та працевлаштування

Поняття зайнятості. Форми зайнятості. Нетипові форми зайнятості.

Право громадян на зайнятість. Державні гарантії у сфері зайнятості населення. Право особи на вибір місця, виду діяльності та роду занять. Право особи на професійну орієнтацію та професійне навчання. Право особи на соціальний захист у разі настання безробіття. Право особи на трудову діяльність за кордоном. Право особи на захист від проявів дискримінації у сфері зайнятості населення. Право особи на доступ до інформації у сфері зайнятості населення. Право особи на захист прав у сфері зайнятості населення.

Принципи, мета та основні напрями державної політики у сфері зайнятості населення. Заходи щодо сприяння зайнятості населення, їх зміст. Професійна орієнтація та професійне навчання незайнятих громадян. Стимулювання діяльності роботодавців, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних. Створення умов для самозайнятості населення та підтримка підприємницької ініціативи. Сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування молоді, яка навчається. Сприяння зайнятості осіб з інвалідністю. Забезпечення участі безробітних у громадських роботах та інших роботах тимчасового характеру.

Органи, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері зайнятості населення.

Поняття та порядок працевлаштування громадян. Здійснення Державною службою зайнятості України реєстрації безробітних та ведення обліку осіб, які звертаються за сприянням у працевлаштуванні. Діяльність суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні. Застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Правовий статус безробітного. Порядок набуття статусу безробітного. Права та обов'язки зареєстрованих безробітних. Особливі гарантії для окремих категорій безробітних, які втратили роботу у зв'язку зі змінами в організації виробництва і

праці. Підходяща робота для безробітного. Право на матеріальне забезпечення на випадок безробіття та соціальні послуги. Види забезпечення на випадок безробіття. Допомога по частковому безробіттю. Припинення реєстрації безробітного.

7.2. Поняття трудового договору та порядок його укладення

Поняття і значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряду, доручення, авторського та ін.). Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Нормативні та погоджувальні умови трудового договору. Необхідні та факультативні умови трудового договору. Недійсність умов трудового договору, які погіршують становище працівників порівняно з вимогами чинного законодавства про працю.

Строк трудового договору. Письмова й усна форми трудового договору. Випадки додержання обов'язкової письмової форми трудового договору.

Юридичні гарантії при прийнятті на роботу. Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей, осіб з інвалідністю та інших категорій громадян. Обмеження при прийнятті на роботу. Вимоги, які висуваються щодо віку і стану здоров'я працівників.

Порядок укладення трудового договору. Документи, що надаються при укладенні трудового договору. Загальні вимоги при обробці персональних даних працівника і гарантії їхнього захисту. Випробування при прийнятті на роботу. Строк випробування. Результати випробування.

7.3. Види трудового договору

Безстроковий трудовий договір. Строковий трудовий договір. Трудовий договір про тимчасову роботу. Трудовий договір про сезонну роботу.

Контракт як особлива форма трудового договору. Сфера застосування контракту. Порядок укладання контракту з керівником державного підприємства. Порядок укладання контракту при прийнятті (найманні) на роботу працівника.

Трудовий договір про сумісництво. Трудовий договір про суміщення професій і посад. Трудовий договір про тимчасове

заступництво керівника підприємства. Трудовий договір з працівником про тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою.

Трудовий договір про надомну роботу. Трудовий договір про дистанційну роботу. Трудовий договір з молодим спеціалістом. Трудовий договір з державним службовцем. Трудовий договір з роботодавцем-фізичною особою. Трудовий договір працівника, що приймається за конкурсом. Трудовий договір з працівником-мігрантом.

7.4. Зміна умов трудового договору

Поняття зміни умов праці та її організаційно-правові форми. Гарантії при зміні умов трудового договору.

Поняття переведення на іншу роботу, види переведень. Постійні та тимчасові переведення. Переведення у разі виробничої потреби та простою. Переведення на легшу роботу за станом здоров'я.

Переміщення на інше робоче місце, його відмінність від переведення.

Зміна істотних умов праці.

7.5. Припинення трудового договору

Поняття припинення та розірвання трудового договору, їх розмежування. Загальні підстави припинення трудового договору, їх класифікація.

Гарантії при припиненні трудового договору.

Припинення трудового договору за підставами, у яких присутня взаємна воля сторін.

Розірвання з ініціативи працівника трудового договору, укладеного на невизначений строк. Розірвання строкового трудового договору з ініціативи працівника.

Загальні та додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого органу. Порядок розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця. Поняття відсторонення від роботи і його відмінність від розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору з ініціативи органів, які не є сторонами трудового договору.

Припинення трудового договору у зв'язку з порушенням правил прийняття на роботу.

Порядок оформлення звільнення працівників і проведення розрахунку. Вихідна допомога.

Правові наслідки незаконного звільнення.

7.6. Правове регулювання робочого часу

Поняття та види робочого часу. Правові нормативи робочого часу. Поняття та види робочого дня, робочої зміни та робочого тижня. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочена тривалість робочого часу. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи в нічний час. Неповний робочий час.

Режими робочого часу і порядок їх встановлення. Види режимів робочого часу. Режим змінної роботи. Вахтовий метод організації робіт. Гнучкий режим робочого часу. Дистанційна (надомна) робота. Режим роботи з розподілом робочого часу на частини (роздроблений робочий день). Режим ненормованого робочого дня.

Поняття обліку робочого часу. Поденний та підсумований облік робочого часу.

Робота понад встановлену тривалість робочого дня. Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Обмеження надурочних робіт і заборона залучення до них окремих категорій працюючих. Гранічні норми застосування надурочних робіт. Порядок одержання дозволу для проведення надурочних робіт. Чергування.

7.7. Правове регулювання часу відпочинку

Право працівників на відпочинок і його гарантії. Поняття і види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня, зміни. Вихідні дні. Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, що займаються обслуговуванням населення. Святкові та неробочі дні. Винятковий порядок залучення до роботи у вихідні, святкові та неробочі дні.

Поняття і види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча від-

пустка. Відпустка для підготовки та участі в змаганнях. Додаткова відпустка окремим категоріям громадян та постраждалим учасникам Революції Гідності. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати.

Порядок надання відпусток. Графіки відпусток. Обчислення стажу роботи, що дає право на щорічну відпустку. Перенесення щорічної відпустки. Право на щорічну відпустку у разі переведення працівника на інше місце роботи. Поділ щорічної відпустки на частини. Відкликання з відпустки.

Порядок оплати відпусток. Грошова компенсація за невикористані щорічні відпустки.

7.8. Оплата праці

Поняття, функції і принципи оплати праці. Методи правового регулювання оплати праці. Державне регулювання оплати праці. Договірне регулювання оплати праці. Державні соціальні стандарти й гарантії у сфері оплати праці. Мінімальна заробітна плата: поняття, функції, умови визначення її розміру. Порядок встановлення і перегляду розміру мінімальної заробітної плати.

Поняття заробітної плати. Відмінність заробітної плати від винагород за цивільно-правовими договорами, гарантійних і компенсаційних виплат. Структура заробітної плати. Основна та додаткова частини заробітної плати. Інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система оплати праці та її елементи: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Організація оплати праці на підприємстві. Нормування праці. Види норм праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, норми чисельності. Системи оплати праці та їх види. Відрядна система оплати праці. Погодинна система оплати праці. Оплата праці при відхиленні від умов, передбачених тарифами.

Порядок виплати заробітної плати. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Індексація заробітної плати. Компенсація втрати частини заробітної плати у зв'язку із затримкою термінів її виплати. Відрахування із заробітної плати. Обмеження відрахувань від заробітної плати.

Поняття гарантійних виплат. Види гарантійних виплат. Гарантійні доплати, їхні види. Поняття компенсаційних виплат. Види компенсаційних виплат.

7.9. Трудова дисципліна

Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правила внутрішнього трудового розпорядку: типові, галузеві, локальні. Структура та зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Статути і положення про дисципліну. Основні трудові обов'язки сторін трудового договору.

Система стимулювання праці за трудовим правом. Заохочення за успіхи в роботі: поняття, підстави, види та порядок застосування. Заохочення за особливі трудові заслуги. Державні нагороди.

7.10. Дисциплінарна відповідальність

Юридична відповідальність за порушення трудової дисципліни та її види. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність. Критерії розмежування загальної та спеціальної дисциплінарної відповідальності. Дисциплінарний проступок як підстава дисциплінарної відповідальності та його елементи. Дисциплінарні стягнення: порядок їх застосування, оскарження і зняття.

Додаткові заходи правового впливу, що можуть застосовуватись до порушників трудової дисципліни. Заходи громадського впливу. Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

7.11. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття та функції матеріальної відповідальності. Правова природа матеріальної відповідальності, її відмінність від цивільно-правової відповідальності.

Підстава і умови притягнення до матеріальної відповідальності. Трудове майнове правопорушення як підстава матеріальної відповідальності та його елементи. Випадки, що виключають матеріальну відповідальність працівників.

Види матеріальної відповідальності працівників. Обмежена матеріальна відповідальність та її випадки. Повна матеріальна відповідальність та її випадки. Поняття, зміст і порядок укладення договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Колективна (бригадна) матеріальна відповідальність працівників. Поняття, зміст і порядок укладення договору про повну колективну (бригадну) матеріальну відповідальність.

Строки притягнення працівників до матеріальної відповідальності. Визначення розміру шкоди, заподіяної працівником, та порядок її відшкодування. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування. Порядок покриття шкоди.

Матеріальна відповідальність власника за шкоду, заподіяну працівникові.

7.12. Індивідуальні трудові спори

Поняття трудових спорів, їх види та причини виникнення. Принципи розгляду трудових спорів.

Загальний, судовий та особливий порядок вирішення індивідуальних трудових спорів: Органи, які розглядають індивідуальні трудові спори. Комісії по трудових спорах, їх організація і компетенція. Порядок і строки розгляду трудового спору в комісії по трудових спорах. Порядок прийняття, оскарження і виконання рішення комісії по трудових спорах.

Судовий порядок розгляду індивідуальних трудових спорів. Трудові спори, що підлягають безпосередньому розглядові у судах. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів. Обмеження повороту виконання рішень з трудових спорів.

Особливості розгляду трудових спорів деяких категорій працівників (суддів, прокурорсько-слідчих працівників).

7.13. Колективні трудові спори

Поняття колективних трудових спорів (конфліктів), їх предмет та сторони. Порядок примирних процедур розв'язання колективних трудових спорів. Правове положення незалежного посередника. Правове положення Національної служби посередництва і примирення. Примирна комісія, її склад і компетенція. Трудовий арбітраж, його склад і компетенція.

Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) примирною комісією, за участю незалежного посередника. Порядок вирішення колективного трудового спору (конфлікту) трудовим арбітражем.

Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Право на страйк та його реалізація. Порядок оголошення страйку. Визнання страйку незаконним у судовому порядку й правові наслідки такого рішення. Випадки, за яких забороняється проведення страйку. Правові наслідки законного та незаконного страйку. Гарантії та правове становище працівників у зв'язку з проведенням страйку.

Судовий розгляд колективного трудового спору.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23. 07. 96). – Ст. 141.

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18 (02. 05. 2003). – Ст. 144.

3. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом УРСР від 10.12.1971 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додат. до № 50. – Ст. 375.

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (в редакції Закону № 2147-VIII від 03. 10. 2017) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40 (40-42). – Ст. 492.

5. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2 (28. 01. 1997). – Ст. 490.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 18 (01. 05. 2020). – Ст. 123.

7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – №

4 (22. 01. 2016). – Ст. 43.

8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105–XIV (в редакції Закону України від 28 січня 2014 р. № 736–VIII) // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 11. – Ст. 75.

9. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI // Офіційний вісник України. – 2012 (27. 08. 2012). – № 63. – Ст. 2565.

10. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34 (27. 08. 2010). – Ст. 481.

11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 2-3 (21. 01. 2011). – Ст. 11.

12. Про індексацію грошових доходів населення : Закон України від 03.07.1991 р. № 1282-XII (В редакції Закону № 491-IV від 06.02.2003) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 15. – Ст. 111.

13. Про колективні договори і угоди : Закон України від 01.07.1993 р. № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36 (07.09.1993). – Ст. 361.

14. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17 (25. 04. 1995). – Ст. 121.

15. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII (в редакції Закону № 229-IV від 21. 11. 2002 р.). // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 2. – Ст. 10.

16. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03.12.1998 р. № 137/98–ВР // Офіційний вісник України. – 1998. – № 12 (09. 04. 1998). – Ст. 435.

17. Верховної Ради України. – 1999. – № 45 (12. 12. 1999). – Ст. 397.

18. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.

19. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28 (15. 07. 2011). – Ст. 255.

20. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні : Закон України від 15. 07. 2021 р. № 1667-IX // Офіційний вісник України. – 2021. – № 65 (25.09.2021). – Ст. 4103.

21. Венедіктов С. В. Трудове право України [Текст] : підручник / [С. В. Венедіктов] ; Ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Київ : Людмила, 2021. – 215 с.

22. Трудове право України (Загальна частина) [Текст] : навч. посіб. / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2013. – 311 с.

23. Трудове право України (Особлива частина) [Текст] : навч. посіб. / Н. Д. Гетьманцева, І. Г. Козуб; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці : Рута, 2014. – 503 с.

24. Трудове право України [Текст] : підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл. / С. М. Прилипко [та ін.]. – 5-те вид., допов. – Харків : Право, 2014. – 757 с.

25. Трудове право України [Текст]: підручник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Центр проблем імплементації європ. соц. права, Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.», Нац. ун-т «Остроз. акад.» ; [Іншин М. І. та ін.] ; за заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка. – 2-ге вид., стер. – Київ : Юрінком Інтер : Буква Закону, 2018. – 593 с.

26. Трудове право : підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). – Харків : Вид-во, 2022. – 376 с.

27. Трудове право [Текст] : підручник / [О. М. Ярошенко та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України О. М. Ярошенка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2019. – 541 с.

28. Трудове право України [Текст] : підручник / [С. М. Бортник та ін.] ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2019. – 407 с.

29. Щербина В. І. Трудове право України [Текст] : підручник / [В. І. Щербина, А. М. Соцький] ; Міжнар. гуманітар. ун-т. – Чернівці : Технодрук, 2021. – 551 с.

8. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

8.1. Вступ до міжнародного приватного права.

Поняття, предмет та система міжнародного приватного права. Тенденції розвитку та особливості предмета міжнародного приватного права зарубіжних держав. Вибір та застосування іноземного права. Сфера дії міжнародного приватного права, його роль в організації міжнародних економічних, наукових та культурних зв'язків. Значення міжнародного приватного права в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Предмет міжнародного приватного права. Приватні відносини міжнародного характеру. Поняття та види іноземного елемента у відносинах цивільно-правового характеру.

Методи правового регулювання у міжнародному приватному праві. Склад та природа норм міжнародного приватного права. Колізійне право. Матеріальне право. Подолання колізійної проблеми як загальний метод міжнародного приватного права. Колізійно-правовий і матеріально-правовий способи регулювання правовідносин, ускладнених іноземним елементом.

Роль порівняльного методу дослідження у вивченні міжнародного приватного права.

Поняття міжнародного приватного права. Місце міжнародного приватного права в правовій системі. Принципи та функції міжнародного приватного права.

Зародження і розвиток міжнародного приватного права. Становлення доктрини міжнародного права. Сучасні проблеми міжнародного приватного права. Міжнародні наукові інститути та організації, що займаються проблемами міжнародного приватного права.

8.2. Джерела (форми) міжнародного приватного права.

Загальна характеристика джерел міжнародного приватного права, їх види. Питання про доктрину та «автономію волі» як джерел міжнародного приватного права. Джерела *Lex mercatoria*.

Внутрішнє законодавство як джерело міжнародного приватного права. Закони про міжнародне приватне право та інші нормативні акти зарубіжних країн.

Українське законодавство з питань міжнародного приватного права. Характеристика Закону України «Про міжнародне приватне право».

Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права. Співвідношення міжнародного договору та внутрішнього закону.

Уніфікація та гармонізація міжнародного приватного права: поняття, відмінності та взаємодія.

Багатосторонні договори, які містять уніфіковані колізійні та матеріальні норми. Міжнародні центри з підготовки конвенцій у галузі міжнародного приватного права.

Судовий прецедент як джерело міжнародного приватного права в окремих країнах системи загального права. Значення судової і арбітражної практики в системі джерел міжнародного приватного права. Звичай як джерело міжнародного приватного права. Торгові звичаї. Звичай ділового обороту.

8.3. Колізійні норми міжнародного приватного права. Застосування іноземного права.

Вчення про колізійну норму. Поняття та передумови колізій законів у міжнародному приватному праві. Об'єктивна необхідність колізійних норм. Поняття, структура та види колізійних норм. Основні формули прикріплення та сфера їх застосування. Принципи колізійного права. Принцип найтіснішого зв'язку.

Принцип автономії волі у міжнародному приватному праві.

Особливості та кваліфікація колізійної норми. Конфлікт кваліфікацій та методи його розв'язання. Застосування колізійних норм. Проблеми застосування колізійних норм.

Приховані колізії законів. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни. Наслідки обходу закону. Застереження про публічний порядок.

Встановлення змісту норм іноземного права.

Уніфікація та гармонізація у міжнародному приватному праві: поняття, відмінності та взаємодія.

Уніфіковані норми: їх правова природа, види та призначення.

Поняття правового режиму та його види. Взаємність у міжнародному приватному праві. Матеріальна та формальна взаємність. Реторсії у міжнародному приватному праві.

8.4. Право власності у міжнародному приватному праві.

Особливості правового регулювання відносин власності у міжнародному приватному праві. Право власності на окремі види майна. Майно, яке не може перебувати у власності громадян, юридичних осіб, міжнародних організацій і юридичних осіб інших держав на території України.

Колізійні питання права власності.

Угоди про взаємне визнання прав та регулювання відносин власності між Україною та іншими державами.

Особливості майнових прав іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні. Колізійні питання права власності і вирішення їх у законодавстві України, інших держав та у міжнародних договорах.

Правовий режим іноземної власності на території України. Система гарантій іноземним інвесторам, зокрема у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції. Міжнародний захист іноземних інвестицій.

Правовий режим власності держави Україна, українських громадян і юридичних осіб за кордоном.

Правові питання націоналізації у міжнародному приватному праві. Екстериторіальна дія законів про націоналізацію. Націоналізація та питання компенсації.

8.5. Правочини та зобов'язання в міжнародному приватному праві. Загальні положення про договір у міжнародному приватному праві.

Поняття та види правочинів з іноземним елементом. Форма і зміст правочину. Сфера дії права, що застосовується до правочину.

Особливості колізійного регулювання договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Належне та неналежне виконання міжнародно-правових зобов'язань.

Загальні положення договірного права у міжнародному обігу.

Поняття і особливості зовнішньоекономічного договору (контракту) (використання альтернативної термінології).

Поняття зобов'язального статуту правочину. Сфера дії права, що застосовується до договору.

Колізійні питання договірних зобов'язань. Закон, що застосовується до форми договору. Застосування права з питань змісту контракту. Вибір права за згодою сторін договору. Право, що застосовується до договору за відсутності згоди сторін про вибір права. Випадки застосування імперативних колізійних прив'язок.

Вимоги чинного законодавства України стосовно форми, змісту і порядку укладення зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Типові (модельні) договори.

Застосування «Правил ІНКОТЕРМС» в зовнішньоекономічних договорах.

8.6. Зобов'язання внаслідок заподіяння шкоди у міжнародному приватному праві.

Позадоговірні зобов'язання у міжнародному приватному праві.

Деліктні зобов'язання з іноземним елементом в міжнародному приватному праві. Колізії законів, що регулюють зобов'язання внаслідок

док завдання шкоди. Колізійні питання деліктних зобов'язань в українському законодавстві. Закон, що застосовується до зобов'язань внаслідок завдання шкоди. Питання про можливість вибору сторонами зобов'язання застосовуваного права.

Міжнародні договори стосовно деліктної відповідальності. Питання деліктних зобов'язань у договорах про правову допомогу. Особливості відшкодування шкоди, завданої іноземною державою.

Колізійні та матеріально-правові норми щодо позовної давності.

Право, що застосовується до відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Обмеження відповідальності в окремих деліктних правовідносинах з іноземним елементом (за шкоду від забруднення радіоактивними відходами, за шкоду від забруднення нафтою, у сфері з космічної діяльності тощо).

8.7. Трудові відносини у міжнародному приватному праві.

Міжнародне приватне трудове право як підгалузь міжнародного приватного права.

Трудові відносини з іноземним елементом та джерела їх правового регулювання. Міжнародні правові документи про правовий статус і захист трудящих-мігрантів.

Колізійні питання трудових відносин. Колізійні прив'язки застосовувані до регламентації трудових відносин з іноземним елементом (право, що застосовується до трудового договору).

Трудова діяльність іноземців і осіб без громадянства в Україні та порядок її здійснення.

Праця громадян України за кордоном. Регулювання посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном.

Відшкодування шкоди працівникові за міжнародними договорами України з питань трудової діяльності та соціального забезпечення працівників.

8.8. Шлюбно-сімейні відносини у міжнародному приватному праві.

Особливості правового регулювання шлюбно-сімейних відносин у праві різних держав.

Колізійне регулювання укладання та розірвання шлюбу в міжнародному приватному праві.

Правові наслідки шлюбу, укладеного з іноземцем.

Правове регулювання особистих немайнових відносин подружжя, ускладнених іноземним елементом.

Правове регулювання майнових відносин подружжя, ускладнених іноземним елементом.

Міжнародне усиновлення та його наслідки.

Аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві.

8.9. Спадкові відносини в міжнародному приватному праві.

Поняття та принципи спадкування у міжнародному приватному праві. Основні колізії у спадкуванні за міжнародним приватним правом. Міжнародно-правове регулювання спадкових відносин.

Спадкові права іноземців в Україні.

Спадкові права українських громадян за кордоном.

Правовий режим відумерлої спадщини у міжнародному приватному праві.

Заповідальний відказ і заповіт з умовою та їх колізійне регулювання у міжнародному приватному праві.

8.10. Цивільний процес у міжнародному приватному праві.

Поняття, зміст і місце цивільного процесу в системі міжнародного приватного права. Джерела міжнародного цивільного процесу.

Міжнародна підсудність: поняття, види та способи визначення. Прерогаційні угоди.

Право на судовий захист і цивільні процесуальні права та обов'язки іноземних громадян, осіб без громадянства та іноземних підприємств і організацій в Україні. Процесуальне положення іноземної держави. Встановлення змісту іноземного права.

8.11. Міжнародний комерційний арбітраж.

Поняття і правова природа міжнародного комерційного арбітражу, міжнародно-правові засади його діяльності. Закон України «Про міжнародний комерційний арбітраж».

Арбітражна угода: форма, зміст та правове значення.

Види третейських (арбітражних) судів. Арбітраж ad hoc.

Міжнародний комерційний арбітражний суд і Морська арбітражна комісія (МАК) при Торгово-промисловій палаті України, їх компетенція і регламентація діяльності.

Міжнародні комерційні арбітражі в інших країнах.

Конвенція про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 р.).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – №11 (28.03.200в) . – Ст. 461.
2. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – Ст. 422.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
4. Митний кодекс України: прийнятий 13 березня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45; № 46-47; № 48. – Ст. 552.
5. Кримінальний кодекс України: прийнятий 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
6. Сеульська конвенція 1985 г. об учрежденні многостороннего агентства по гарантіям инвестиций от 11 октября 1985 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_268
7. Всесвітня поштова конвенція від 1 січня 1996 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_297
8. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединённых Наций от 24 октября 1970 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_569
9. Декларация об установлении нового международного экономического порядка от 1 мая 1974 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_339
10. Декларация МОП основоположных принципов та прав у світі праці від 18 червня 1998 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_260
11. Декларация тысячелетия ООН від 8 вересня 2000 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_621
12. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства від 25 жовтня 2005 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-

сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_926

13. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017

14. Договір про створення Економічного союзу від 24 вересня 1993 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_051

15. Европейская конвенция о внешнеторговом арбитраже от 21 апреля 1961г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_d08

16. Европейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_004

17. Европейська ландшафтна конвенція від 7 вересня 2005 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_154

18. Европейська угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) від 18 вересня 1975 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_217

19. Загальна декларація прав людини ООН. Міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015

20. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (Хельсинки, 1 августа 1975 г.) // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_055

21. Конвенция о Кодексе поведения линейных конференций от 6 октября 1983 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_020

22. Конвенция о мирном решении международных столкновений от 18 октября 1907 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_938

23. Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений от 10 июня 1958 г. // Верховна Рада України

ни. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_070

24. Конвенція Організації Об'єднаних Націй о морської перевозке грузов от 31 марта 1978 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_391

25. Конвенція Організації Об'єднаних Націй по морскому праву от 10 декабря 1982 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_183

26. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11 квітня 1980 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_003

27. Конвенція про відкрите море від 29 квітня 1958 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_180

28. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060

29. Конвенція про правовий статус біженців від 28 липня 1951 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011

30. Манильська декларація о мирном разрешении международных споров от 15 ноября 1982 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_568

31. Марракешское соглашение о создании Всемирной торговой организации от 15 апреля 1994 г. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/002>

32. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права ООН. Міжнародний документ від 16.12. 1966 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043

33. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права ООН. Міжнародний документ від 16. 12. 1966 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042

34. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 51. – С. 446.

35.Резолюція 45/158 Генеральної Асамблеї ООН от 18 декабря 1990 года // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_202

36.Решение об Основах таможенных законодательств государств-участников Содружества Независимых Государств (Алматы, 10 февраля 1995 г.) // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakonuz.com/?document=16528>

37.Статус Конвенції про визнання і приведення у виконання іноземних арбітражних рішень від 30 січня 2001 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_b63

38.Угода про створення зони вільної торгівлі від 4 квітня 1999 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_051

39.Угода про створення Співдружності Незалежних Держав від 8 грудня 1991 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_077

40.Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_018

41.Хартия экономических прав и обязанностей государств от 12 декабря 1974 г. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/?uid=1042.1.546>

42.Хартия про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору від 9 липня 1997 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_002

43. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21 березня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Том 1. – Ст. 2125. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text

44. Гончаренко О. М. Міжнародне приватне право : навч. посібник / О. М. Гончаренко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 392 с.

45. Гончаренко О. М. Міжнародне приватне право : навч. посібник / О. М. Гончаренко. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 392 с.

46. Міжнародне приватне право : навч. посіб. для студентів вузів / Н. В. Аляб'єва та ін.; ред. С. Г. Кузьменко. К. : Центр навчальної літератури, 2010. 316 с.

47. Міжнародне приватне право : підручник / за ред. А. С. Довгерт, В. І. Кісіль. 2-ге вид. Київ : Правова єдність, 2014. 656 с.

48. Міжнародне приватне право : підручник / за заг. ред. Є. М. Білоусов, І. В. Яковюк. Харків : Право, 2020. 408 с.

49. Міжнародне приватне право : підручник / за ред. В. П. Жушмана, І. А. Шуміло. Х. : Право, 2015. 320 с.

50. Фединяк Г. С. Міжнародне приватне право : підручник для студентів вузів / Г. С. Фединяк, Л. С. Фединяк. 4-те вид., доп. і перероб. К. : Атіка, 2009. 500 с.

51. Юлдашев О. Х. Міжнародне приватне право: Академічний курс : підручник для студентів вузів. К. : Ін Юре, 2004. 528 с.

9. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

9.1. Призначення покарання

Загальні засади призначення покарання.

Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання.

Спеціальні засади призначення покарання.

Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

Призначення покарання за сукупністю вироків.

Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення. Обчислення строків покарання.

9.2. Інші заходи кримінально-правового характеру. Обмежувальні заходи

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Підстави їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру. Надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом. Госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Поняття примусового лікування. Підстави застосування примусового лікування. Відмінність примусового лікування та примусових заходів медичного характеру.

Поняття спеціальної конфіскації. Відмінність спеціальної конфіскації та конфіскації майна. Випадки застосування спеціальної конфіскації. Майно, що підлягає спеціальній конфіскації.

Обмежувальні заходи, що застосуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства.

Обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності.

Заборона наблизатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку з роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин.

Заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб.

Направлення для проходження програми для кривдників або апробаційної програми.

9.3. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Види заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб. Штраф. Конфіскація майна. Ліквідація.

Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю кримінальних правопорушень.

9.4. Злочини проти основ національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади: аналіз юридичного складу злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України: аналіз юридичного складу злочину. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України: аналіз юридичного складу злочину. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Державна зрада: аналіз юридичного складу злочину. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Посягання на життя державного чи громадського діяча: аналіз юридичного складу злочину.

Диверсія: аналіз юридичного складу злочину.

Шпигунство: аналіз юридичного складу злочину. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство.

Розмежування державної зради, шпигунства і диверсії.

Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань: аналіз юридичного складу злочину. Кваліфікуючі ознаки.

9.5. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

Злочини проти життя особи.

Загальна характеристика і види злочинів проти життя.

Поняття вбивства та його види. Ознаки вбивства.

Умисне вбивство без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставин. Класифікація обставин, що обтяжують умисне вбивство.

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставин і його види.

Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони

або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: аналіз юридичного складу злочину.

Вбивство через необережність: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Доведення до самогубства: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Кримінальні правопорушення проти здоров'я особи

Загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти здоров'я.

Поняття й види тілесних ушкоджень. Ступінь тяжкості тілесних ушкоджень. Критерії для визначення тяжкості тілесних ушкоджень.

Умисне тяжке тілесне ушкодження: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Умисне легке тілесне ушкодження: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Побої і мордування: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки. Відмінність від тілесних ушкоджень.

Домашнє насильство: аналіз юридичного складу криміналь-

ного правопорушення.

Катування: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби : аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Зараження венеричною хворобою: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини, які вчиняються у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Незаконна лікувальна діяльність: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення прав пацієнта: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Незаконне проведення дослідів над людиною: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство: аналіз юридичного складу кримі-

нального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Інші злочини, що ставлять в небезпеку життя і здоров'я особи

Незаконне проведення абортів або стерилізації: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

9.6. Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи

Загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке зникнення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Захоплення заручників: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

Підміна дитини: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Торгівля людьми: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Експлуатація дітей: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом:

аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення особи в заклад з надання психіатричної допомоги: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Примушування до шлюбу: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Кваліфікуючі ознаки.

9.7. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Згвалтування: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Сексуальне насильство: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Примушування до вступу в статевий зв'язок: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Розбещення неповнолітніх: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

9.8. Кримінальні правопорушення проти власності

Поняття, загальна характеристика й види кримінальних правопорушень проти власності.

Корисливі кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обертанням чужого майна на користь винного або інших осіб

Крадіжка: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Грабіж: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Розбій: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Вимагання: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Відмінність вимагання від розбою та грабежу.

Шахрайство: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Способи вчинення шахрайства. Відмежування від суміжних злочинів. Відмінність шахрайства та заподіяння майнової шкоди шляхом обману чи зловживання довірою.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Корисливі кримінальні правопорушення проти власності, не пов'язані з оборотанням чужого майна на свою користь або на користь інших осіб

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом: аналіз юридичного складу злочину.

Некорисливі кримінальні правопорушення проти власності

Умисне знищення або пошкодження майна: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Необережне знищення або пошкодження майна: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Порушення обов'язків щодо охорони майна: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

9.9. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

Поняття та види кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

Створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Бандитизм: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Терористичний акт: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Створення терористичної групи чи терористичної організації: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Фінансування тероризму: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв: аналіз юридич-

ного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

9.10. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Масові заворушення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Хуліганство: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмінність хуліганства, вчиненого групою осіб, від групового порушення громадського порядку.

Кримінальні правопорушення проти суспільної моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництва: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи у заняття проституцією: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

9.11. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг

Поняття та ознаки кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Зловживання владою або службовим становищем: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Здійснення народним депутатом України на пленарному засіданні Верховної Ради України голосування замість іншого народного депутата: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор,

лотерей: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Службове підроблення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Декларування недостовірної інформації: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Службова недбалість: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збагачення: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення.

Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Зловживання впливом: аналіз кримінального правопорушення.

Провокація підкупу: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, кваліфікуючі ознаки.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 1129-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>
6. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах (кримінальне право України): 1973 – 2014 рр.: станом на 20.10.2014 р. / М-во освіти і науки України, Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; [упоряд.: Кононенко Ю. С., Сокурєнко О. М.]. – Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – 306 с.
7. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України з цивільних справ (1972 – 2013 роки): станом на 1.06. 2013 р. / [упоряд.: В. І. Борисова та ін.]. – Х.: Право, 2013. – 415 с.
8. Постанови пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (2011–2013). Правові висновки у цивільних справах / [упоряд.: Д. Д. Луспенник, О. С. Ткачук]. – Офіц. ред. – К.: Союз юристів України, 2013. – 766 с.
9. Постанови пленумів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних справах та адміністративних провадженнях / [упоряд. С. А. Кузьмін, М. С. Кучеренко]. – Офіц. текст. – К.: Паливода А.В., 2013. – 624 с.

10. Вереша Р. В. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. Вид. 8-ме, перероб. та допов. Київ : Алерта, 2022. 574 с.

11. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том I. Вчення про кримінальне правопорушення: підручник. Київ : Алерта, 2022. 574.

12. Вереша Р. В. Курс кримінального права України. Загальна частина. Том II. Вчення про покарання: підручник. Київ : Алерта, 2021. 468 с.

13. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін, В. І. Борисов та ін.]. Харків, 2020. 584 с.

14. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / [В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.]. Харків, 2020. 768 с.

10. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

10.1. Докази та доказування в кримінальному провадженні.

Поняття доказів. Класифікація доказів. Властивості доказів: належність, допустимість, достовірність, достатність. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Недопустимість доказів та відомостей, які стосуються особи підозрюваного, обвинуваченого. Недопустимість доказів, отриманих у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. Визнання доказів недопустимими. Значення рішень інших судів у питаннях допустимості доказів.

Поняття і значення кримінального процесуального доказування. Предмет та межі доказування. Суб'єкти та обов'язок доказування. Процес доказування. Збирання доказів. Перевірка доказів. Оцінка доказів.

Процесуальні джерела доказів та їх види.

Показання. З'ясування достовірності показань свідка. Показання з чужих слів.

Речові докази. Документи. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію.

Висновок експерта. Зміст висновку експерта.

10.2. Заходи забезпечення кримінального провадження.

Поняття, мета та види заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні. Повістка про виклик. Поважні причини неприбуття особи на виклик. Наслідки неприбуття на виклик. Привід та порядок його здійснення.

Накладення грошового стягнення. Загальні положення накладення грошового стягнення. Клопотання про накладення грошового стягнення. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу.

Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. Вирішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом.

Відсторонення від посади. Загальні положення відсторонення від посади. Клопотання про відсторонення від посади. Тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності та продовження строку такого тимчасового відсторонення. Вирішення питання про відсторонення від посади.

Тимчасовий доступ до речей і документів. Загальні положення тимчасового доступу до речей і документів. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів. Речі і документи, до яких заборонено доступ. Речі і документи, які містять охорнювану законом таємницю. Ухвала про тимчасовий доступ до речей і документів. Виконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів.

Тимчасове вилучення майна. Підстави та порядок тимчасового вилучення майна. Припинення тимчасового вилучення майна.

Арешт майна. Підстави арешту майна. Клопотання про арешт майна та його розгляд. Вирішення питання про арешт майна. Скасування арешту майна. Виконання ухвали про арешт майна.

Запобіжні заходи: поняття та види. Мета і підстави застосування запобіжних заходів. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу. Особисте зобов'язання. Особиста порука. Домашній арешт. Застава. Тримання під вартою.

Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу. Строки розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Забезпечення прибуття особи для розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу. Розгляд клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу. Дії уповно-

важених службових осіб після затримання на підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання. Подання клопотання про застосування запобіжного заходу після затримання особи без ухвали про дозвіл на затримання. Порядок розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу. Застосування запобіжного заходу. Застосування електронних засобів контролю. Ухвала про застосування запобіжних заходів. Строк дії ухвали про тримання під вартою, продовження строку тримання під вартою. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів. Порядок продовження строку тримання під вартою. Клопотання слідчого, прокурора про зміну запобіжного заходу. Клопотання підозрюваного, обвинуваченого про зміну запобіжного заходу. Порядок звільнення особи з під варти. Негайне припинення дії запобіжних заходів. Заборона затримання без дозволу слідчого судді, суду. Виконання ухвали щодо обрання запобіжного заходу. Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини.

Затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Законне затримання. Затримання уповноваженою службовою особою. Підстави затримання. Момент затримання. Доставлення до органу досудового розслідування. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду. Особа, відповідальна за перебування затриманих. Повідомлення інших осіб про затримання.

10.3. Досудове розслідування.

Поняття та значення досудового розслідування. Загальні положення досудового розслідування. Початок досудового розслідування. Порядок внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство. Особливості досудового розслідування злочинів і кримінальних проступків. Поняття та види підслідності. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування. Місце проведення досудового розслідування. Строки досудового розслідування. Загальні положення та порядок продовження строку досудового розслідування. Розгляд клопотань під час досудового розслідування. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування.

Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень. Загальні положення спеціального досудового розслідування. Клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування. Розгляд клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування. Вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Загальні положення досудового розслідування кримінальних проступків. Запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків. Слідчі (розшукові) дії під час розслідування кримінальних проступків. Особливості закінчення досудового розслідування кримінальних проступків. Клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні.

Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції.

10.4. Слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії.

Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій.

Допит. Допит свідка, потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні. Особливості допиту малолітньої або неповнолітньої особи. Проведення допиту у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

Пред'явлення для впізнання та його види. Пред'явлення особи для впізнання. Пред'явлення речей для впізнання. Пред'явлення трупа для впізнання. Протокол пред'явлення для впізнання. Проведення впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування.

Обшук та його види. Підстави та процесуальний порядок проведення обшуку.

Огляд, його види та процесуальний порядок проведення. Особливості проведення огляду трупа. Огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією.

Слідчий експеримент. Мета та порядок проведення слідчого експерименту. Особливості проведення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи.

Освідування особи. Мета та порядок проведення. Особливості порядку застосування технічних засобів фіксування при проведенні освідування.

Підстави проведення експертизи. Порядок залучення експерта. Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи. Отримання зразків для експертизи.

Негласні слідчі (розшукові) дії: поняття, підстави проведення. Суб'єкти, уповноважені на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Використання конфіденційного співробітництва.

Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні, в інших цілях або передавання інформації.

Види негласних слідчих (розшукових) дій та процесуальний порядок їх проведення. Загальні положення про втручання у приватне спілкування. Аудіо-, відео контроль особи. Накладення арешту на кореспонденцію. Огляд і виїмка кореспонденції. Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж. Зняття інформації з електронних інформаційних систем. Інші види негласних слідчих (розшукових) дій. Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу. Спостереження за особою, річчю або місцем. Моніторинг банківських рахунків. Аудіо-, відеоконтроль місця. Контроль за вчиненням злочину. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження.

10.5. Повідомлення про підозру.

Повідомлення про підозру: суть та значення. Випадки повідомлення про підозру. Складання повідомлення про підозру. Зміст письмового повідомлення про підозру. Вручення письмового повідомлення про підозру. Зміна повідомлення про підозру. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб.

10.6. Зупинення та закінчення досудового розслідування.

Поняття, підстави та порядок зупинення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру. Розшук підозрюваного. Відновлення досудового розслідування.

Форми закінчення досудового розслідування. Загальні положення закінчення досудового розслідування. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи.

Загальні положення кримінального провадження під час звільнення особи від кримінальної відповідальності. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності. Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності.

Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відкриття матеріалів кримінального провадження іншої сторони. Обвинувальний акт, його зміст. Додатки до обвинувального акту. Клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, його зміст. Надання копії обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та реєстру матеріалів досудового розслідування.

10.7. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування.

Оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Строк подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, її повернення або відмова у відкритті провадження. Правові наслідки подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування. Рішення слідчого судді за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування. Оскарження недотримання розумних строків.

Оскарження ухвал слідчого судді під час досудового розслідування. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування. Порядок оскарження ухвал слідчого судді.

Оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора. Рішення, дії чи бездіяльність прокурора, які можуть оскаржуватися слідчим. Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності прокурора. Порядок вирішення скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора.

10.8. Судове провадження у першій інстанції.

Поняття, сутність і значення підготовчого провадження. Процесуальний порядок підготовчого провадження. Рішення, які приймаються за результатами підготовчого провадження. Складання досудової доповіді. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою до судового розгляду. Закінчення підготовчого провадження і призначення судового розгляду. Матеріали кримінального провадження (кримінальна справа) та право на ознайомлення з ними.

Сутність і значення стадії судового розгляду.

Загальні положення судового розгляду. Строки і загальний порядок судового розгляду. Незмінність складу суду. Запасний суддя. Головуючий у судовому засіданні. Безперервність судового розгляду. Учасники судового розгляду та наслідки їх неприбуття. Заходи до порушників порядку судового засідання. Обрання, скасування або зміна запобіжного заходу в суді. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження та проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження. Об'єднання і виділення матеріалів кримінального провадження. Зупинення судового провадження. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження.

Межі судового розгляду. Визначення меж судового розгляду. Зміна обвинувачення в суді. Висунення додаткового обвинувачення, початок провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду. Відмова від підтримання державного обвинувачення.

Процедура судового розгляду. Відкриття судового засідання. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу. Повідомлення про права і обов'язки. Заборона присутності свідків у залі судового засідання. Початок судового розгляду. Роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дос-

лідження. Розгляд судом клопотань учасників судового провадження. Порядок дослідження доказів в судовому засіданні. Допит обвинуваченого, свідка, потерпілого. Особливості допиту малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого. Пред'явлення для впізнання. Допит експерта в суді. Дослідження речових доказів, документів, звуко- і відеозаписів. Консультації та роз'яснення спеціаліста. Огляд на місці. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами. Судові дебати. Промови і репліки сторін. Останнє слово обвинуваченого. Вихід суду для ухвалення вироку. Питання, що вирішуються судом при ухваленні вироку.

Особливі порядки провадження в суді першої інстанції. Спрощене провадження щодо кримінальних проступків. Провадження в суді присяжних.

10.9. Судові рішення.

Поняття та види судових рішень. Вимоги до судових рішень. Законність, обґрунтованість і вмотивованість судового рішення. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма. Зміст ухвали. Поняття, види та зміст вироків. Ухвалення судового рішення і окрема думка судді. Проголошення судового рішення. Роз'яснення судового рішення.

10.10. Провадження в суді апеляційної інстанції.

Сутність і завдання провадження в суді апеляційної інстанції. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Право на апеляційне оскарження. Порядок і строки апеляційного оскарження. Вимоги до апеляційної скарги. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження. Наслідки подання апеляційної скарги. Підготовка до апеляційного розгляду. Заперечення на апеляційну скаргу. Відмова від апеляційної скарги, зміна і доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження. Межі перегляду судом апеляційної інстанції. Апеляційний розгляд. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом апеляційної інстанції. Судові рішення суду апеляційної інстанції. Вирок, ухвала про застосування примусових

заходів медичного чи виховного характеру суду апеляційної інстанції.

10.11. Провадження в суді касаційної інстанції.

Сутність і завдання провадження в суді касаційної інстанції. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку. Право на касаційне оскарження. Порядок і строки касаційного оскарження. Вимоги до касаційної скарги. Відкриття касаційного провадження. Залишення касаційної скарги без руху або її повернення. Підготовка касаційного розгляду. Межі перегляду судом касаційної інстанції. Касаційний розгляд. Підстави та порядок для передачі кримінального провадження на розгляд палати, об'єднаної або Великої Палати Верховного Суду. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції. Судові рішення суду касаційної інстанції.

10.12. Провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

Сутність і значення провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Строк звернення про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами або виключними обставинами. Вимоги до заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами. Судове рішення за наслідками кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами.

10.13. Провадження з виконання судових рішень.

Поняття, завдання та значення виконання судових рішень. Набрання судовим рішенням законної сили. Наслідки набрання

законної сили судовим рішенням. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні. Звернення судового рішення до виконання. Відстрочка виконання вироку. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків. Питання, які вирішуються судом після виконання вироку. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку.

10.14. Особливі порядки кримінального провадження.

Види особливих проваджень у кримінальному процесі.

Кримінальне провадження на підставі угод. Угоди в кримінальному провадженні. Зміст угоди про примирення. Зміст угоди про визнання винуватості. Загальний порядок судового провадження на підставі угоди. Вирок на підставі угоди. Наслідки невиконання угоди.

Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. Поняття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Відшкодування шкоди потерпілому у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Особливості притягнення до кримінальної відповідальності окремої категорії осіб, їх затримання і обрання запобіжного заходу.

Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Порядок кримінального провадження щодо неповнолітніх. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх. Особливості проведення процесуальних дій та застосування заходів примусу щодо неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених. Порядок застосування до неповнолітнього обвинуваченого примусових заходів виховного характеру.

Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності. Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру. Особливості досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів виховного характеру. Порядок судового розгляду. Ухвали суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів

виховного характеру. Дострокове звільнення від примусового заходу виховного характеру.

Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Порядок здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру та щодо обмежено осудних осіб. Обставини що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Проведення психіатричної експертизи. Закінчення досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Судовий розгляд. Ухвала суду у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Особливості кримінального провадження, яке містить відомості, що становлять державну таємницю. Охорона державної таємниці під час кримінального провадження. Особливості проведення експертизи у кримінальному провадженні, яке містить державну таємницю.

Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Процесуальні дії під час кримінального провадження на території дипломатичних представництв, консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Місце проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичних представництв, консульських установ, суден України.

10.15. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження.

Загальні засади міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Обсяг міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Законодавство, що регулює міжнародне співробітництво під час кримінального провадження. Надання та отримання міжнародної правової допомоги чи іншого міжнародного співробітництва без договору. Центральні органи України, що забезпечують міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні. Виконання процесуальних дій дипломатичними представництвами або консульськими установами. Запит про міжнародне співробітництво.

Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій. Запит про міжнародну правову допомогу. Зміст та форма запиту про міжнародну правову допомогу. Наслідки виконання запиту в іноземній державі Розгляд запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Процесуальні дії, які можуть бути проведені в порядку надання міжнародної правової допомоги. Створення і діяльність спільних слідчих груп.

Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція). Направлення запиту про видачу особи (екстрадицію). Центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції). Порядок підготовки документів та направлення запитів. Межі кримінальної відповідальності виданої особи. Особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Тимчасовий арешт. Екстрадиційний арешт. Проведення екстрадиційної перевірки. Відмова у видачі особи (екстрадиції). Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію), їх оскарження.

Кримінальне провадження у порядку перейняття. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав. Порядок кримінального провадження, що перейняте від іншої держави. Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження іншій державі. Наслідки передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави.

Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб. Підстави і порядок виконання виро-

ків судів іноземних держав. Виконання вироку суду іноземної держави. Умови передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання. Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Визнання та виконання вироків міжнародних судових установ.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_033
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_036
3. Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_008
4. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижують гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_068
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_025
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
8. 9 Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. // : –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
11. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
12. Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07 березня 2002 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>
13. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-19/page>
14. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
15. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06. 1993 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>
16. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30.06.1993 р.. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3352-12>
17. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
18. Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>
19. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. // : – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>
20. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. // :– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page>

21. Канцір В. С. Кримінальний процес України : навч. посіб. Львів : Львівська політехніка, 2020. 444 с.
22. Кучинська О. П., Циганюк Ю. В. Кримінальний процес України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 448 с.
23. Молдован А. В., Молдован В. В. Слідчі (розшукові) дії: навч. практ. посіб. Київ, 2019. 310 с.
24. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина : підручник. 9-те вид., доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2021. 458 с.
25. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Особлива частина : підручник. 9-те вид., доповн. і перероб. Київ : Алерта, 2021. 438 с.

11. МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, ВКЛЮЧАЮЧИ МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

Загальні положення правового регулювання міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю

11.1. Становлення галузі міжнародного кримінального права у міжнародному праві

Поняття і сутність міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Значення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Особливості міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Виникнення міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Видача злочинців у Древньому Єгипті. Повернення рабів і право притулку в Древній Греції. Притягнення злочинців до відповідальності і релігійний притулок в Праві Мойсея. Боротьба з піратством в Древні віки.

Договори про видачу злочинців Київської Русі. Договори князів Олега та Святослава з Візантією про видачу злочинців. Екстрадиційні злочини Київської Русі.

Боротьба з піратством та работоргівлею в Середньовіччі. Віденський Конгрес 1805 року і питання работоргівлі. Політичні злочини в ХІХ ст.

Обмеження та контроль за незаконним обігом наркотичних речовин на початку ХХ ст. Опіумна комісія – перший досвід боротьби з міжнародною злочинністю в рамках наддержавних структур.

Боротьба з міжнародним тероризмом в І половині ХХ ст. Кодифікація злочинів міжнародного характеру. І Міжнародна конференція по уніфікації кримінального права 1927 р. Міжнародні злочини і злочини міжнародного характеру: порівняльний аналіз. Кодифікація міжнародних злочинів.

Роль міжнародних організацій у боротьбі з міжнародною злочинністю. ООН і боротьба з міжнародною злочинністю.

11. 2. Принципи міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю

Поняття та сутність принципів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Система принципів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Розвиток основних принципів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Вплив на формуванні галузевих принципів міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Роль основного принципу міжнародного права суверенної рівності у формуванні міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Роль основного принципу міжнародного права невтручання у внутрішні справи у формуванні міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Роль основного принципу міжнародного права поважання прав людини і основних свобод у формуванні міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Роль основного принципу міжнародного права добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом у формуванні міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

Галузеві принципи міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю.

11.3. Джерела міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю

Поняття джерел міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю. Принцип взаємності як один із визначальних чинників співробітництва у протидії злочинності за відсутністю міжнародного договору. Декларація про невикористання куль, що легко розвертаються або сплющуються 1899. Гаазька конвенція про мирне розв'язання міжнародних сутичок 1907 р. Гаазька конвенція про обмеження під час застосування сили під час стягнення за договірними борговими зобов'язаннями 1907 р. Гаазька конвенція про початок воєнних дій 1907 р. Гаазька конвенція про закони та звичаї сухопутної війни 1907 р. Гаазька конвенція про права та обов'язки нейтральних держав та осіб у разі сухопутної війни 1907 р. Гаазька конвенція про положення неприятельських торговельних суден за початку воєнних дій 1907 р. Гаазька конвенція про перетворення торговельних суден на військові судна 1907 р. Гаазька конвенція про постановку підводних мін, що автоматично вибухають від торкання 1907 р. Гаазька конвенція про бомбардування морськими силами під час війни 1907 р. Гаазька конвенція про деякі обмеження в користуванні правом захоплення у морській війні 1907 р. Гаазька конвенція про права та обов'язки нейтральних держав у разі морської війни 1907 р. Женевська конвенція (I) про поліпшення долі поранених та хворих в регулярних арміях 1949 р. Женевська конвенція (II) про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, потерпілих корабельну аварію, зі складу озброєних сил на морі

1949 р. Женевська конвенція (III) про поводження з військовополоненими 1949 р. Женевська конвенція (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 р. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984. Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р.

11. 4. Поняття, сутність і система злочинів міжнародного характеру

Поняття, сутність та особливості злочину міжнародного характеру. Правова природа злочину міжнародного характеру. Види злочинів міжнародного характеру. Міжнародний тероризм. Захоплення заручників. Найманство. Пропаганда війни. Посягання на осіб, що користуються дипломатичним імунітетом. Застосування тортур. Торгівля жінками і дітьми. Рабство і работоргівля. Посягання на осіб, які користуються дипломатичним захистом. Застосування заборонених засобів і методів ведення війни. Мародерство. Насильство над населенням у районі військових дій. Легалізація злочинних доходів. Контрабанда. Виготовлення фальшивих грошових знаків. Забруднення морського середовища. Піратство. Захоплення повітряного судна. Ввезення до країни викрадених культурних цінностей.

Злочин міжнародного характеру як міжнародний стандарт співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Подвійна кримінальність злочинів міжнародного характеру.

Система злочинів міжнародного характеру. Етапи та динаміка формування системи злочинів міжнародного характеру.

Співвідношення понять «міжнародний злочин» і «злочин міжнародного характеру».

11. 5. Поняття, види та форми співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю

Правова модель (конструкція) співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Зміст співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Сутність співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Особливості співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Право на переслідування злочинця – суверенне право держави та підстава для співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Види співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Форми співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю: загальна характеристика. Двостороннє співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю. Багатостороннє співробітництво держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Видача (екстрадиція) злочинців. Передача злочинців як форма співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Переуступка проведення у кримінальних справах як форма співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Правова допомога у кримінальних справах як форма співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Співробітництво держав за участю спеціальних міжнародних організацій та органів. Вестфальський конгрес. Віденський конгрес. Аахенський конгрес. Міжнародна кримінальна та пенітенціарна комісія. Комісія ООН з протидії злочинності та кримінального правосуддя. Шанхайська комісія з опіуму. Управління ООН з наркотиків та злочинності. Комісія ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя. Комісія наркотичних засобів. Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей. Інтерпол.

11. 6. Злочини міжнародного характеру, які посягають на нормальне здійснення міжнародних відносин.

Загальна характеристика злочинів міжнародного характеру, які посягають на нормальне здійснення міжнародних відносин.

Міжнародний тероризм як злочин міжнародного характеру.

Склад злочину та види міжнародного тероризму. Політичний тероризм. Націоналістичний тероризм. Релігійний тероризм. Кримінальний тероризм. Наркобізнес. Незаконна торгівля зброєю. Контрабанда. Екологічний тероризм.

Захоплення заручників як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та його види. Захоплення іншої особи й погрози вбити, завдати пошкодження для того, щоб примусити третю сторону, а саме: державу, міжнародну міжурядову організацію, будь-яку фізичну, юридичну особу або групу осіб,здійснити чи утриматись від здійснення будь-якого акту для звільнення заручника. Утримання іншої особи й погрози вбити, завдати пошкодження для того, щоб примусити третю сторону, а саме: державу, міжнародну міжурядову організацію,

будь-яку фізичну, юридичну особу або групу осіб,здійснити чи утриматись від здійснення будь-якого акту для звільнення заручника. Продовження утримання іншої особи для того, щоб примусити третю сторону, а саме: державу, міжнародну міждержавну організацію, будь-яку фізичну, юридичну особу або групу осіб,здійснити чи утриматись від здійснення будь-якого акту для звільнення заручника.

Найманство як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Навчання найманців. Залучення найманців. Вербування найманців. Фінансування найманців. Відмінність найманців від добровольців, які не є громадянами сторін збройного конфлікту і беруть участь у бойових діях з ідейних міркувань.

Злочини, пов'язані з безпекою ядерних матеріалів.

Злочини, пов'язані з культурними цінностями.

11.7. Злочини міжнародного характеру, які посягають на нормальне здійснення міжнародних економічних відносин.

Загальна характеристика злочинів міжнародного характеру, які посягають на нормальне здійснення міжнародних економічних відносин.

Легалізація доходів отриманих від злочинної діяльності (відмивання доходів) як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види.

Фальшивомонетництво як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Виготовлення з метою збуту або збут

підроблених казначейських білетів. Виготовлення з метою збуту або збут державних цінних паперів (акцій, облігацій, векселів, приватизаційних паперів та ін.). Виготовлення з метою збуту або збут іноземної валюти.

Піратство як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Аудіопіратство. Відеопіратство Піратство програмного забезпечення. Піратство комп'ютерних ігор. Піратство літературних творів.

Контрабанда. Склад злочину та види. Контрабанда наркотичних засобів. Контрабанда психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Контрабанда фальсифікованих лікарських засобів.

11. 8. Злочини міжнародного характеру, які посягають на особу, майнові та інші права, моральні устої суспільства.

Загальна характеристика злочинів міжнародного характеру, які посягають на особу, майнові та інші права, моральні устої суспільства тощо.

Рабство і работоргівля як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Боргова кабала. Кріпацтво. Шлюбно-сімейні

зобов'язання: успадкування, продаж та ін. Работоргівля. Рабство. Будь-який підневільний стан як форма рабства.

Незаконний обіг наркотичних речовин як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікація лікарських засобів. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Нелегальна міграція як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Перебування без документів на право проживання, за недійсними документами або документами, строк дії яких закінчився. Працевлаштування без відповідного дозволу. Недодержання встановленого порядку реєстрації, пересування і зміни місця проживання. Ухилення від виїзду з країни після закінчення відповідного строку перебування.

Торгівля людьми як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види. Торгівля жінками і дітьми з метою використання їх в сексуальних цілях (для виробництва порнографічних матеріалів чи зайняття проституцією). Торгівля людьми з метою експлуатації їх праці. Торгівля людьми з метою залучення в боргову кабалу. Торгівля людьми з метою використання у збройних конфліктах. Торгівля з метою втягнення у злочинну діяльність. Торгівля дітьми з метою усиновлення (удочеріння) в комерційних цілях.

Розповсюдження порнографії як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види.

Катування та інші нелюдські поводження як злочин міжнародного характеру. Склад злочину та види.

11. 9. Злочини міжнародного характеру, які передбачені спеціальними конвенціями.

Злочини проти безпеки цивільної авіації. Склад злочину та види. Захоплення повітряних суден. Акт насильства, який чинять з використанням будь-якого пристрою, речовини або зброї, щодо особи в аеропорту, який обслуговує міжнародну цивільну авіацію, який завдає або може завдати серйозної шкоди здоров'ю або смерть. Руйнування або серйозне пошкодження обладнання та споруди аеропорту, який обслуговує міжнародну цивільну авіацію, або розташованих в аеропорту повітряних суден, що знаходяться в

експлуатації, або порушення роботи служб аеропорту якщо такий акт загрожує чи може загрозовувати безпеці в цьому аеропорту.

Злочини вчинені на морі. Склад злочину та види. Забруднення моря. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.

Хуліганство футбольних вболівальників. Склад злочину та види. Групове порушення громадського порядку. Масові заворушення. Заклики до вчинення дій, що загрозовують громадському порядку. Хуліганство.

11. 10. Особливості співробітництва держав у боротьбі з міжнародною злочинністю за участю спеціальних міжнародних організацій та органів.

Загальна характеристика участі міжнародних органів у співробітництві держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Інтерпол – міжнародна організація кримінальної поліції. Поняття Інтерполу. Завдання Інтерполу. Принципи діяльності Інтерполу. Організаційна структура Інтерполу. Функції керівних органів Інтерполу. Національне Центральне бюро Інтерполу в Україні.

Європол: загальна характеристика. Історія створення Європолу. Цілі Європолу. Завдання Європолу. Структура Європолу. Співпраця Європолу з державами-учасниками Європейського Союзу.

11. 11. Міжнародний кримінальний суд

Історія становлення Міжнародного кримінального суду. Зародження ідеї та перші спроби створення постійно діючої інституції у сфері міжнародної кримінальної юстиції. Створення військових трибуналів ad hoc як основний етап становлення міжнародної кримінальної юстиції.

Структура Міжнародного кримінального суду. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду. Порядок прийняття рішень Міжнародним кримінальним судом. Особливості виконання рішень Міжнародного кримінального суду.

Міжнародний кримінальний суд та держави-учасниці Римського статуту. Алгоритм підписання та ратифікації Римського статуту країнами.

Міжнародний кримінальний суд і Україна. Проблеми ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Заява Верховної Ради України про визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду ad hoc (для конкретних ситуацій) за статтею 7 Римського статуту (злочини проти людяності) під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 р. по 22 лютого 2014 р. Заява

Верховної Ради України про визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду ad hoc (для конкретних ситуацій) за статтями 7 (злочини проти людяності) і 8 (воєнні злочини) Статуту щодо скоєння злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій “ДНР” та “ЛНР” починаючи з 20 лютого 2014 р. і без кінцевої дати.

Перспективи ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Переваги ратифікації Римського статуту. Недоліки ратифікації Римського статуту.

11. 12. Міжнародне гуманітарне право як єдиний механізм обмеження воюючих у використанні насильства під час збройних конфліктів

Права людини та збройний конфлікт. Основні поняття міжнародного гуманітарного права. Історія становлення й розвитку міжнародного гуманітарного права.

Принципи міжнародного гуманітарного права. Принцип гуманності. Принцип обмеження воюючих у виборі засобів і методів ведення війни. Принцип запобігання зайвим стражданням. Принцип чесності і сумлінності у виборі засобів і методів ведення воєнних дій. Принцип екологічної безпеки або захисту навколишнього середовища під час збройного конфлікту. Принцип поваги прав людини. Принцип захисту цивільного населення й цивільних об'єктів. Принцип захисту жертв війни. Принцип відповідальності за порушення норм і принципів міжнародного гуманітарного права.

Джерела міжнародного гуманітарного права. Міжнародні договори та міжнародні звичаї як джерела міжнародного гуманітарного права. Женевська конвенція (I) про поліпшення долі поранених та хворих в регулярних арміях 1949 р. Женевська конвенція (II) про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, потерпілих корабельну аварію, зі складу озброєних сил на морі 1949 р. Женевська конвенція (III) про поводження з військовополоненими 1949 р. Женевська конвенція (IV) про захист цивільного населення під час війни 1949 р. Додатковий протокол (Протокол I) до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 р. Додатковий протокол (Протокол II) до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв збройних конфліктів не міжнародного характеру 1977 р. Додатковий протокол (Протокол III) до Женевських конвенцій про введення додаткової відмітної емблеми у вигляді Червоного хреста і Червоного півмісяця 2005 р.

Сфера застосування міжнародного гуманітарного права. Міжнародні гуманітарні організації, що надають допомогу в період збройного конфлікту.

Відмітні емблеми та знаки, що використовуються у період збройного конфлікту.

Правовий статус окремих категорій осіб у міжнародному гуманітарному праві. Комбатанти. Військовополонені. Цивільні особи. Захист цивільних осіб у період збройного конфлікту.

Основні засади ведення бойових дій. Основи безпеки в період бойових дій.

Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права. Правосуддя перехідного періоду.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Лондонський договір про боротьбу із работоргівлею 1841р.;
2. Конвенція по охороні підводних телеграфних кабелів 1884 р.;
3. Брюссельський Генеральний акт про боротьбу із работоргівлею 1890 р.;
4. Женевська Конвенція про заборону торгівлі жінками і дітьми 1921 р.;
5. Женевська Конвенція про боротьбу із підробкою грошових знаків 1929 р.;
6. Договір про охорону мистецьких і наукових установ та історичних пам'ятників 1935 р.;
7. Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту 1954 р.;
8. Женевська Конвенція про відкрите море 1958 р.;
9. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р.;
10. Конвенція про попередження і покарання за злочини проти осіб, що користуються міжнародним захистом, в тому числі і дипломатичні агенти 1973 р.;
11. Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання впливу на навколишнє середовище 1976 р.;
12. Конвенція про боротьбу із вербуванням, використанням, фінансуванням чи навчанням наймачів 1989 р.;

13. Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.;
14. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми людьми 1949 р.;
15. Додаткова конвенція про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв схожих на рабство 1956 р.;
16. Токійська конвенція про злочини і деякі інші акти, що учиняються на борту повітряних суден 1963 р.;
17. Гаазька конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 р.;
18. Монреальська конвенція про боротьбу з незаконними актами, направленими проти безпеки цивільної авіації 1971 р.;
19. Конвенція про психотропні речовини 1971 р.;
20. Конвенція про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.;
21. Міжнародна конвенція про боротьбу з захопленням заручників 1979 р.;
22. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу 1980 р.;
23. Конвенція проти тортур і інших жорстоких, нелюдських чи принижуючих гідність видів поведінки чи покарання 1984 р.
24. Ambos K. *Treatise on International Criminal Law. Volume 1. Foundations and General Part.* Oxford, 2013. 520 p.
25. Cryer R., Friman H., Robinson D., Wilmshurst E. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure.* Cambridge, 2014. 640 p.
26. Gerhard W., Florian J. *Principles of International Criminal Law.* Oxford, 2020. 720 p.
27. Marchuk I. *The Fundamental Concept of Crime in International Criminal Law: A Comparative Law Analysis.* Springer, 2014. 311 p.
28. Okoth Juliet R. *The Crime of Conspiracy in International Criminal Law.* Haag, 2014. 224 p.
29. Rauter T. *Judicial Practice, Customary International Criminal Law and Nullum Crimen Sine Lege.* Springer, 2017. 274 p.

30. Cassese A., Gaeta P. Cassese's International Criminal Law. Oxford, 2013. 472 p.
31. Lingaas C. The Concept of Race in International Criminal Law. Oxford, 2013. 472 p.
32. O'Keefe R. International Criminal Law. Oxford, 2015. 680 p.
33. Rosenthal I., Oosterveld V., SáCouto S. Gender and International Criminal Law. Oxford, 2022. 496 p.
34. Sadat L. N. The International Criminal Law of the Future. Washington University in St. Louis Legal Studies Research Paper. 2021. No. 21-03-02. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3807604

12. ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ПРАВНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ.

12.1. Професійна етика: сутність, основні принципи та категорії

Поняття і соціальна обумовленість професійної етики. Предмет і об'єкт професійної етики. Професійна етика як система цінностей, принципів і правил поведінки певної професійної спільноти. Функції та завдання професійної етики. Сутність і призначення професійної етики. Основні функції та завдання професійної етики. Основні види професійної етики. Кодекс поведінки як зміст професійної етики.

Основні принципи професійної етики – базові норми і вимоги. Справедливість, законність і гуманізм як основні принципи професійної етики. Справедливість як соціально-філософська категорія. Поняття справедливості у сучасних наукових дослідженнях. Справедливість – основна правова цінність. Законність – принцип реального функціонування права. Законність як вимога верховенства права. Гарантії законності: поняття і види. Гуманізм як явище і філософське поняття. Поняття та основні риси гуманізму. Гуманізм як основоположна сучасного правового світогляду.

Основні принципи і стандарти професійної етики юриста.

Відданість верховенству права та правам людини. Поняття «верховенство права». Верховенство права як конституційний принцип. Основні елементи принципу верховенства права. Особливості реалізації принципу верховенства права. Верховенство права як основний принцип професійної діяльності юристів. Повага до прав і свобод людини як запорука успішності юриста.

Незалежність, безсторонність та добросовісність. Розуміння категорії «професійна незалежність». Поняття незалежної професійної діяльності. Принцип незалежності у правничій професії. Основні складові принципу незалежності. Безсторонність як елемент справедливості. Безсторонність і неупередженість етичні вимоги правничої професії. Нейтральність юриста – важлива складова професійної культури. Добросовісність як цінність. Добросовісність: поняття, складові та історія. Поняття добросовісності в етиці. Добросовісність у правничій професії.

Об'єктивність і недопущення конфлікту інтересів, вимоги щодо несумісності. Поняття об'єктивності в юридичній діяльності. Принцип

об'єктивності у правничій професії. Поняття конфлікту інтересів, його види. Потенційні і реальні конфлікти інтересів. Характеристика основних складових конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів крізь призму правничої професії. Конфлікт інтересів в антикорупційному законодавстві. Запобігання та способи врегулювання конфлікту інтересів. Принцип уникнення конфлікту інтересів у юридичній діяльності.

Конфіденційність та збереження професійної таємниці. Поняття конфіденційності. Принцип конфіденційності в роботі юриста. Професійна таємниця: поняття та характерні ознаки. Загальна характеристика та види професійної таємниці. Обов'язок юриста зберігати професійну таємницю. Правові наслідки порушення професійної таємниці.

Поняття та зміст професійної культури юриста. Професійна культура юриста та її значення. Питання цінностей в юриспруденції. Система цінностей як складова частина професійної культури юриста. Формування системи цінностей юриста. Фактори формування системи цінностей і професійної культури юристів.

Поняття етики поведінки. Розмежування етичної та неетичної поведінки. Професійна етика юриста. Етичні принципи та стандарти поведінки юриста. Моделі етичної поведінки юриста. Загальні правила етичної поведінки представників правничої професії.

12.2. Діловий (службовий) етикет

Поняття і сутність ділового етикету. Основні функції та принципи ділового етикету. Діловий етикет: правила і норми. Професійний етикет та його особливості. Етикет професійної діяльності. Етика і репутація як важливі елементи юридичної практики. Юридичний етикет як складова частина духовної культури правника.

Професійна поведінка юриста. Правила поведінки юриста. Службова і позаслужбова поведінка юриста. Нормативно-правове регулювання професійної поведінки юриста. Законодавча регламентація позаслужбової поведінки юриста. Міжнародні стандарти професійної поведінки юриста.

Етичні засади взаємовідносин між правниками. Реагування на неетичну поведінку колег. Етичні аспекти відносин адвоката з клієнтами. Основні правила поведінки у сфері «адвокат-клієнт». Дотримання високих етичних стандартів на робочому місці і поза ним, офлайн та онлайн. Відповідальність юриста за порушення правил професійної

етики. Дисциплінарна відповідальність правника за порушення етичних стандартів.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.

2. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України : наказ Міністерства юстиції України від 7 червня 2021 р. № 2039/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#n7>.

3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів : рішення Всеукраїнської конференції прокурорів від 27 квітня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17>.

4. Коментар до Кодексу суддівської етики : рішення Ради суддів України від 4 лютого 2016 р. № 1. URL : <http://rsu.gov.ua/ua/events/komentar-do-kodeksu-suddivskoi-etiki>.

5. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17>.

6. Про затвердження Кодексу суддівської етики : рішення XI чергового з'їзду суддів України від 22 лютого 2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13>.

7. Про затвердження Правил поведінки працівника суду : рішення Ради суддів України 6 лютого 2009 р. № 33. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr033414-09>.

8. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.

9. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» : Хартія від 10 липня 1998 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_236#Text.

10. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 1 жовтня 1988 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

11. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 1 жовтня 1988 р. : URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343.

12. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція № 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 р.
URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282.
13. Незалежність, дієвість та роль суддів : Рекомендація № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи від 13 жовтня 1994 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_323.
14. Стандарти незалежності юридичної професії Міжнародної асоціації юристів від 1990 р.
URL : <http://pravolib.pp.ua/ist-12--idz-ax247--nf-26.html>.
15. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 495 с.
16. Етика ділового спілкування : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
17. Кацавець Р. Професійна етика юриста : навчальний посібник. Алерта. 2017. 148 с.
18. Професійна етика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Зdirko ; Вінниц. держ. аграр. ун-т. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. 252 с.
19. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів : ПП «Арал», 2018. 108 с.
20. Сливка С. С. Юридична деонтологія : підручник / С. С. Сливка. Вид. 6-те. Київ : Атіка ; Харків : Право, 2015. 296 с.

ПОРЯДОК ТА ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен з дисциплін на здобуття ступеня магістра зі спеціальності 081«Право» освітньо-професійна програма «Право» здійснюється відповідно до наказу ректора університету та у відповідності із затвердженим календарним планом підготовки і складання атестації здобувачів за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 081 Право.

До складання атестаційного екзамену допускаються лише ті студенти, які виконали в повному обсязі навчальний план, склали екзамени з усіх передбачених навчальним планом дисциплін, мають відповідний рівень знань та отримали на екзаменах позитивні оцінки.

Атестаційний екзамен проводиться у письмовій та усній формі з правничих дисциплін.

Студентам надається право вибору екзаменаційного білету, що містить 4 питання, на які необхідно дати словесну розгорнуту відповідь, і 120 тестових завдань (Додаток А).

Відповіді на питання екзаменаційного білету повинні бути повними за змістом і водночас стислими за формою, логічними й аргументованими. Потрібно уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології, підміни спеціальних юридичних термінів загальноповживаними словами тощо. Бажаним є аналітичний підхід до висвітлення змісту питань.

Виклад кожного питання пропонується будувати у такій послідовності. Висвітленню основного змісту питання може передувати коротка передмова, в якій зазначається значення змісту цього питання для системного опанування програми з відповідної навчальної дисципліни, формування правосвідомості і професіоналізму юриста. Далі необхідно подати повні, чіткі і коректні визначення базових категорій і понять, за допомогою яких буде розкриватися зміст питання. Якщо питання передбачає виклад класифікаційних схем (наприклад, види норми права чи форми державного правління), то спочатку необхідно подати повну класифікацію із вказівкою на класифікаційні ознаки, а вже потім характеризувати окремі види того чи іншого роду правових явищ. Матеріал, який має ілюстраційний характер, а

також власне ставлення до тих чи інших проблем юридичної науки і практики варто подавати лише в кінці відповіді. Завершити відповідь на питання доцільно загальним підсумком (висновками, що завершують логічний ланцюг викладу матеріалу).

Головними критеріями оцінки відповіді на кожне питання є: 1) повнота і правильність відповіді; 2) точність формулювань; 3) логічність викладу; 4) аналітичність і виявлення розуміння системних зв'язків у межах предмета дисципліни.

Для розв'язування тестового завдання студенту необхідно:

- ознайомитися зі змістом (постановкою завдання) тесту та усвідомити до якої дисципліни і якого теоретичного розділу належить дана проблема;

- ознайомитися із можливими варіантами відповідей;

- здійснити пошук правильної відповіді шляхом виключення явно неправильних відповідей;

- співставити обрану відповідь з отриманими знаннями;

- вказати обрану відповідь (з номером питання) в екзаменаційній роботі.

Необхідно правильно, пропорційно розподілити час, відведений на екзаменаційну роботу, тобто зважити на обсяг і складність окремих питань екзаменаційного білету. Не слід забувати також про охайність оформлення відповіді, розбірливість почерку.

На проведення письмової частини екзамену виділяється 3 години. Після проведення перевірки екзаменаційних робіт та визначення оцінки за екзамен, комісія оголошує результати екзамену, які є остаточними і перескладанню не підлягають.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Оцінки за Атестаційний екзамен виставляються колегіально з урахуванням думки усіх членів комісії. Результати Атестаційного екзамену (додаток Б) визначаються оцінками за 100-бальною шкалою і національною шкалою та оголошуються після оформлення протоколів засідань екзаменаційних комісій в день складання екзамену або наступного дня (табл. 1).

Табл.1. Шкала оцінювання результатів атестаційного екзамену

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з обов'язковою повторною перздачею

Якщо екзаменаційна робота студента оцінена комісією в 59 балів і менше, він отримує незадовільну оцінку і може перескласти екзамен лише через рік у визначений час роботи екзаменаційної комісії.

ДОДАТОК А

Зразок екзаменаційного завдання ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ «ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Навчально-науковий інститут денної освіти
Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного на-
вчання

Кафедра правознавства
ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 08 Право
спеціальність 081 Право
освітньо-професійна програма «Право»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 126

I. Теоретична частина

1. Порядок застосування рішень та висновків Конституційного Суду України судами системи судоустрою України.
2. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність. Дисциплінарне стягнення.
3. Статус комбатантів, інших учасників збройного конфлікту та цивільних осіб у міжнародному гуманітарному праві.
4. Дотримання високих етичних стандартів на робочому місці і поза ним, офлайн та онлайн.

II. Практична частина

Надайте відповіді на тестові завдання.

Завідувач (начальник) кафедри
правознавства

Галина ЛАВРИК

ДОДАТОК Б

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Результати атестаційного екзамену

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

спеціальності 081 Право
освітньо-професійна програма «Право»

ступінь магістр

№ з/п	Критерії оцінювання	Бали
1.	Теоретична частина (до 60 балів)	
2.	Практична частина (до 30 балів)	
3.	Додаткові запитання (до 10 балів)	
	Усього балів	
	Оцінка за національною шкалою	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	

Підпис членів екзаменаційної комісії: _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Протокол засідання ЕК № _____ від « _____ » _____ 20.. р.

Секретар ЕК _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

Навчально-методичне видання

ПРОГРАМА
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ